

ב"ה

קובץ
סיום הרמב"ם
תש"פ

הדרנים, חידושים וביאורים על הרמב"ם,
ודברים על תקנת לימוד הרמב"ם היומי
כפי שנתקן ע"י רשכבה"ג
הוד ב"ק אדמו"ר מליובאוויטש
שנאמרו ונכתבו ע"י גאוני התורה, האדמו"רים
וגדולי ההוראה במעמד הגדול של סיום המחזור
השלושים ותשעה של לימוד הרמב"ם היומי שלשה פרקים ליום
וסיום מחזור השלשה עשרה של לימוד פרק אחד ליום
שנערך ברוב עם הדרת מלך בניו יורק
ביום י"ז תמוז ה'תש"פ

בדוקליו. ג. י.

70 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמנים ואחת לבריאה
ה' תהא שנת פלאות אראנו
יום הולדת הקי"ט של ב"ק אדמו"ר נשיא דורנו מהרה יגלה אבי"ר

KOVETZ SIYUM HORAMBAM 5781
COPYRIGHT ©2021

770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York 11213

All rights reserved
Printed in the United States of America

תוכן הענינים

ה	..... פתח דבר
ז	כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ..... הדרן על הרמב"ם
יג	הרב יצחק יוסף שליט"א ..... לימוד הלכה למעשה הרב שמואל בוטמאן שליט"א ..... לימוד הרמב"ם בכדי להביא לימות המשיח / מעלת התחלת מחזור הארבעים להכנס לארץ
יד	..... בגאולה השלימה הרב יוסף יצחק גרונר שליט"א ..... סיום הרמב"ם בשבעה עשר בתמוז כהכנה להיכתו ליו"ט בימות המשיח / הרב לייבל גרונר עבד
טז	..... נאמן של הרבי הרב ר' אהרן יעקב שוויי זצ"ל ..... הוספה בכמות ואיכות בלימוד הרמב"ם / שיטת הרמב"ם ואדה"ז במכירת פיקדון של חמץ בער"פ
יז	הרב יוסף יצחק שווי שליט"א ..... כמים לים מכסים / הרב שוויי חסידישע רב
כ	..... הרב חיים יצחק אייזיק לנדא שליט"א
כב	..... לימוד התורה ע"י נשים הרב משה וויינברגר שליט"א
כד	..... כמים לים מכסים הרה"ג עזרא בנימן שחט שליט"א
כו	..... מחכה לביאת המשיח ע"י ידיעת כל הלכות התורה הרב לוי באנון שליט"א
כח	..... סיום הרמב"ם בבית של הרמב"ם הרב צבי וילהלם שליט"א
כט	..... לימוד הרמב"ם בהבנה והשגה הרב מיכל דסקל שליט"א
לא	..... קביעות סיום הרמב"ם בפ' פינחס - מעלת ההתקשרות לרבי

ב"ה

מענה ב"ק אדמו"ר מליובאוויטש
לסיום הרמב"ם העולמי בשנת ה'תש"נ

*

אזכיר על הציון
להצלחה רבה ומופלאה
רבות מופתי בשמחת משנה תורה
דשנת תש"נ

***

מענה ב"ק אדמו"ר מליובאוויטש
לסיום הרמב"ם העולמי בשנת ה'תש"א

*

אזכיר על הציון
להצלחה רבה ומופלאה
רבות מופתי בשמחת משנה תורה

בשבת והודי' להשי"ת שהחיינו וקימנו והגיענו לחגוג את סיום ספר משנה תורה להרמב"ם בפעם השלושים ושמונה של לימוד שלושה פרקים ליום בכל יום, ולימוד ספר המצוות, והתחלת המחזור השלושים ותשעה, על פי תקנת הוד כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש נשיא דורנו (מהרה יגלה אכ"ר), מוציאים אנו לאור את דברי התורה והברכה שנאמרו בחגיגת הסיום העולמית, שנערכה בניריווק ביום י"ז תמוז ה'תשנ"ג פ"ג דות.

קובץ זה יוצא לאור לכבוד יום ההולדת של כ"ק ארמו"ר הקי"ט בי"א ניסן ש.ג., ולכבוד יום הולדת של הרמב"ם בערב פסח (בשעה ושליש אחר חצי היום – סדה"ד ר"א תקכו).

עקב המגבלות הבריאותיות, התקיימה הסיום בחלקה בניו יורק, ובה השתתפו בשידור חי רבנים חשובים מרחבי תבל.

החגיגה העולמית היתה נהדרת ומרשימה ונטלו בה חלק כל חוגי היהדות החרדית בניו יורק, בראשות הרבנים הגאונים והארמו"רים גדולי ישראל שליט"א. מעמד גדול וקדוש זה ראוי לו שיקבע ברפוס לדורות עולם למען תת כבוד לתורה, ללומדי ועוסקי'.

קובץ זה מהווה המשך לקובצי "סיום הרמב"ם" רשנת תשמ"ט תש"נ תש"א תשנ"ב תשנ"ה תשנ"ו תשנ"ז תשנ"ח (ב' קובצים) תשנ"ט; ובתור שכזה הוא מופיע במתכונתו גם בתבניתו החיצונית.

אנו תקוה שהדברים יוסיפו לומדים במשנתו של הנשור הגדול, מורה הנבוכים בכל הדורות מתוך אחדות ישראל.

ובמהרה בימינו ותיכף ומיד ממש נזכה לקיום היעוד, בו חותם הרמב"ם את ספרו הגדול, "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", בביאת גואל צדק, תיכף ומי"ד ממ"ש, ובניסן זו ממש יקויים הבטחת חז"ל ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל" ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ופרות נפשנו.

יום הכהיד י"א ניסן, ה'תשנ"ג פלאות אראנו
יום הולדת הקי"ט של כ"ק ארמו"ר נשיא דורנו
ברוקלין, נ.י.

בסיום ספרו כתב הרמב"ם: "ובאותו הזמן לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה כו', ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' כלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ונתבאר כמ"פ² שהרמב"ם כאן מביא (לא רק התחלת הכתוב, "כי מלאה הארץ דעה את ה'", אלא) גם סיום הכתוב, "כמים לים מכסים", שבו ניתוסף בגודל הפלאת אופן ידיעת ה' באותו הזמן – שנוסף לכך שהארץ כולה תהי' מלאה "דעה את ה'" (עד שלא תשאר נקודה אחת פגויה), יהי' עליו גדול עוד יותר – "כמים לים מכסים", שהארץ תהי' מכוסה ב"דעה את ה'", כמו קרקעית הים שמכוסה ב"מים", עד שלא רואים דבר מלבד המים, ודוגמתו ב"מי הדעת"³, שמציאות הארץ במלה לגמרי ומכוסה ב"דעה את ה'", עד שלא רואים דבר מלבד "דעה את ה'".

ועפ"ז מוכן גם שההוספה ר"כמים לים מכסים" היא בסיום ספרו, ולא בהלכות תשובה, שכותב⁴ ש"באותן הימים תרכה הדעה והחכמה והאמת, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'", ולא מביא סיום הכתוב "כמים לים מכסים"⁵ – כי:

בהלכות תשובה, במעמד ומצב שיש צורך בתשובה⁶, היינו, באמצע העבודה, שיש מקום ואפשרות לענון ומצב בלתי רצויו, אזי השלימות הכי נעלית (כולל גם התיאור ד"אותן

* בסמיכות לכ"ד מרחשון (ביום הרביעי, התחלת מעלי שבתא), סיום מה' זור ששי והתחלת מחזור השבועי) "כל השבעין חביבין" (דלמוד הרמב"ם ג' פרקים ליום (ועד"ז בספר המצוות), וכן סיום מחזור שני התחלת מחזור שלישי ("בתלת ימני הוי חוקה") פרק אחד ליום.

ולתעורר מהקשר והשייכות לשיעור חומש היומי – "זכדה על שכמה ותוד העינה ותשאב גו" (חיי שרה כד, מה), כדת ש"כד" חמו לכ"ד ספרים דאורייתא, ו"כדה" (בתוספת ה"א) רומז לתושבע"פ ששואבת מתושב"כ (אדה"ת ג"ך כרך ב' ע' תחבט) – והרי ספרו של הרמב"ם הוא "מקבץ לתורה שבעל פה כולה".

יש להוסיף בזה – ש"כד" הוא "כמו למשל שלוקחין כד מים מים הגדול שאינו אלא מעט מועזר נגד הים הגדול", "כד א' לגבי הים או המעיין" (לקו"ט ברכה צד, כ. צה, ד), וגילוי המעיין ("העיניה") נעשה ע"י קיום התומצ' כמעשה בפועל, ע"י הלכות התורה (ספרו של הרמב"ם), שע"ז זוכים לגילוי המעיין לעתיד לבוא (ת"א תולדות יו, ד ואילך), ובלשון הרמב"ם בסיום וחותם ספרו – "כמים לים מכסים" (לא רק "כד", אלא ים הגדול)).

** כמה פרטים כ"ההדרן" – משיחת ליל ב' דר"ח אלול תשמ"ט (ועוד).
1. ישע"י יא, מ.

2 "הדרן על הרמב"ם" תשל"ה (קה"ת, תשמ"ה) סכ"ח ואילך. תשמ"ה (לקו"ט הכ"ז ע' 238 ואילך). תשמ"ז (שם ע' 250 ואילך). תשמ"ח (מה"ש תשמ"ח ח"א ע' 207 ואילך). תשמ"ט (מה"ש תשמ"ט ח"א ע' 150 ואילך).

3 ראה רמב"ם הל' מקואות כסופן.
4 פ"ט ה"ב.

5 ועד"ז בנוגע לשאר פרטי השינויים שבין הלכות תשובה לסיום הספר – ראה בארוכה "הדרן על הרמב"ם" תשמ"ט (מה"ש תשמ"ט שם).

6 כולל גם הענין ד"כל ימיו בתשובה" (שבת קנג, א. וראה לקו"ט ר"פ האזינו. ובכ"מ), ובפרט ע"פ המבואר בתניא (פכ"ט) ש"עיקר התשובה בלב הלב יש בו בחי' ומדרגת רבות כו".

הימים" כפי ששייך ופועל על העבודה דעתה) היא "מלאה הארץ דעה את ה'", היינו, שפעולת התשובה היא שמציאות האדם והארץ נעשית מלאה וחודרה ב"דעה את ה'", אבל לא הענין ד"כמים לים מכסים", כיטול מציאות האדם והארץ, שע"ז במלה האפשרות למצב בלתי רצויו (שבגלל זה יש צורך בעבודת התשובה).

משא"כ בסיום ספרו, בהלכות (מלכים ומלחמותיהם ו) מלך המשיח⁷, ובסיומן וחותמן, לא בהתחלת הענין, כש"יעמוד מלך מבית דוד כו' וילחם מלחמות ה' וינצח כו"⁸, אלא בסיום הענין, לאחר ביאתו, בהתקופה ד"ימות המשיח" ("באותו הזמן") – אזי תהי' גם השלימות ד"כמים לים מכסים".

ב. אבל עדיין חסר בהסברה:

הפירוש ד"מכסים" הוא לא רק כיטול דאיית מציאות נוספת על "דעה את ה'" ("לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' כלבד"), אלא גם ביטול עצם המציאות, בדוגמת ה"ים", שנוסף לכך שאין לו מציאות נוספת מלבד היותו מקום המים ("מקום המים קרוי ים"¹⁰), ה"ה בכל ומכוסה לגמרי במים ("כמים לים מכסים"¹¹), שמציאותו אינה נראית כלל.

וצריך להבין:

ספר הי"ד הוא – הלכות, שענינם לפעול בהדברים שבעולם שיהיו כפי הוראות התורה. ועד"ז בהלכות מלך המשיח – הלכות השייכות להשלימות דמציאות העולם בימות המשיח.

וכמודגש גם בדברי הרמב"ם בהתחלת הפרק¹², "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם כו'", היינו, שתיאור המצב דימות המשיח כספרו הוא שמציאות העולם ("עולם כמנהגו נוהג") תהי' בתכלית השלימות, עד ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' כלבד", היינו, ששינה המציאות ד"כל העולם", אלא שהיא בתכלית השלימות, "לדעת את ה' כלבד".

וכמשנ"ת במק"א¹³ שמטעם זה לא הוכיח הרמב"ם בסיום פרו אודות הענינים שיהיו כאלף השבעי, "חד חרוב"¹⁴ (וכיו"ב)

7 כ"ה ת"כותרת" ברפוס וינציאה רפד. שי.

8 סוף פרק יא.

9 פ"ה הר"ק ומצו"ד עה"פ.

10 משא"כ רגים שבים, שאף שכל חיותם היא מי הים, ועד שיש דעה שכל שהוא מבריית הים אינו חרץ, כיון שמציאותו היא מי הים (ראה לקו"ט הכ"ז ע' 241 (לעיל ע' קנה). וש"י), מ"מ, יכולים לחיות משך זמן מחוץ למים, כיון שסו"ם ה"ה מציאות לעצמם (ראה הדרן על הרמב"ם תשמ"ט (מה"ש תשמ"ט שם (לעיל סימן כמב)).

11 ולכן מרגיש הכתוב "כמים לים מכסים" – לא רק שגרגש בו שכל ענינו הוא מקום המים, אלא יחידה מזה – שמציאותו במלה ומכוסה לגמרי במים עד שאינו נראה כלל.

12 ריש פרק יב.

13 "הדרן על הרמב"ם" תשל"ה סכ"ב.

14 ר"ה לא, א. וש"ג.

הדרן על הרמב"ם

מכבוד קדושת אדמו"ר
נשיא דורנו

מישות ש"פ חי שרה
כ"ו מרחשון ה'תש"ג** -

— כיון שענינים אלו קשורים עם ביטול מציאות העולם¹⁵, ולא עם שלימות העולם שנושית ע"י הלכות התורה.

ועפ"י אינו מוכן: למה מסיים וחותם ספרו ב"כמים לים מכסים" — הדגשת ביטול מציאות העולם, שמכוסה לגמרי ב"דעה את ה"עד שאינו נראה כלל, בדוגמת קרקעית הים שמכוסה במים עד שאינה נראית כלל?

ג. וכפרטיות יותר — בנוגע להמצוה (הלכה) רדיעת ה', שבוה מודגש גם הקשר והשייכות שבין סיום והתחלת ספר ה"ר"ד¹⁶, "לידע שיש שם מצוי ראשון כו", עד ש"לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד":

ידוע הביאור בדיוק לשונו של הרמב"ם "לידע שיש שם מצוי ראשון", "לידע" דוקא, ולא "להאמין"¹⁷

— שבנוגע לאמונה לא שייך גדר של מצוה, "לפי שהמצוה היא מן המצטרף ולא תצויר כוללת אלוהה מצוה ידוע, ולזה כאשר נעיה אמונת מציאות הא"ל מצוה, כבר נעיה אמונת מציאות הא"ל קודמת לאמונת מציאות הא"ל"¹⁸.

ועדיין דרוש ביאור: האמור לעיל ש"מצוה" מכריחה שישנו מצוה, ה"ז רק בנוגע לאמונה במציאותו ית' כשלעצמה, אבל אין זה מתוך למה לא הזכיר הרמב"ם מצות האמונה ("להאמין") בנוגע לפרטי הענינים דמציאותו ית', ש"נאמן שהאלוקה ב"ה שכבר ידענו שהוא נמצא, מציאותו היא היותר ראשון היותר שלם אשר בכל המציאות וכו"¹⁹.

ואף שכוונתו להדגיש החיוב "לידע", ידעה באופן של הבנה והשגה דוקא — ה"ל לפרש שניהם, "להאמין ולידע שיש שם מצוי ראשון כו", ויתפרש גם ש"מה שאפשר לידע ידע דייקא, ומה שא"ל לידע יאמין"²⁰.

וא' הביאורים כזה:

החילוק שבין ידיעה לאמונה — שדיעה באה מצד שכל

15) ויחידה מזה — שאינו מוכיר אפילו ע"ד ביטול מנהגו של עולם בתקופה השני' דמות המשיח, שגם לדעת הרמב"ם כדאי יהי' שם חידוש במעשה בראשית, החל מהחידוש רתחית המתים, כי אם, ע"ד התקופה הראשונה דמות המשיח ש"עולם כמנהגו נוהג" (ראה בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 191 ואילך. ושי'ג' לעיל סימן יפא)).

16) כנהוג ב"הדרן" לקשר הסיום עם התחלה, ובלשון הידוע — "מחכיפין התחלה להשלמה" (וראה לקו"ש חפ"ז ס"ע 311 ואילך).

17) וכן הוא במגן המצוות שבהתחלת ספר ה"ד: מצוה ראשונה ממצות עשה לידע שיש שם אלוהה כו'.

ומ"ש בספר המצוות (מ"ע א') "שנאמן" — הרי: (א) ספר ה"ד הוא משנה אחרונה לגבי ספר המצוות שנכתב בתור הקדמה לספר ה"ד (ראה הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ), (ב) בסהמ"צ לא דק הרמב"ם כ"כ בתלמוד המצוות דניחין יד מלאכי כללי הרמב"ם כו), (ג) בסהמ"צ אפשר שאירע קלקול במלות ההעתיקה ע"י המעתיק (יד מלאכי שם כו), משא"כ ספר ה"ד שנכתב בלשון הקדש, (ד) ע"פ כו"י הערבי של סהמ"צ שנמצא לאחרונה, יש אומרים שגם בסהמ"צ יש להעתיק "לידע" (ראה סהמ"צ הוצאת הר"ח העליר ור"י קאפה).

18) אברבנאל בספרו ראש אמנה פ"ד ואילך — הובא ונת' בסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א (רמ"צ מד, ס"ע ב ואילך).

19) ראש אמנה שם פ"ג.

20) סהמ"צ להצ"צ שם ספ"ב (כו, ב).

האדם, ואילו אמונה באה מצד התגלות הדבר שמאמן בו²¹, ולכן הידיעה היא רק כפי שהדבר הוא מצומצם במידה והגבלה דשכל האדם, ואילו אמונה היא בהדבר כמו שהוא, שאינו מוגבל בגדרי שכל האדם, ואדרבה, להיותו למעלה משכל האדם, ה"ה פועל ביטול שכל האדם²², אפילו בעניני אלקות המושגים בשכל²³, ועאכו"כ בעניני אלקות שאינם מושגים בשכל, שמציאותו מתבטלת לגבי הגילוי שלמעלה ממנו ואינו בערכו.

וכיון שהתוכן דמצוות והלכות התורה הוא שמציאות האדם והעולם תהי' בשלימות (כו"ל), לכן, גדר המצוה הוא "לידע", ידיעה הקשורה עם מציאותו (שלימות השכל שמישג אלקות), ולא אמונה, הקשורה עם ביטול מציאותו.

ועפ"י, כשמבאר בסיום ספרו אופן ידיעת ה' בימות המשיח, שלימות המצוה רדיעת ה' שבהתחלת ספרו — צריך להדגיש רק הענין ד"מלאה הארץ דעה את ה'", שלימות הידיעה, הקשורה עם מציאות האדם והעולם ("הארץ"), "ישנו דעת בוראם כפי כח האדם", ולא הענין ד"מכסים", ביטול מציאות האדם והעולם, מצד גילוי נעלה יותר שאינו יכול לבוא באופן של ידיעה, אלא באופן של אמונה?

ה. גם צריך להבין:

בהלכה האחרונה מבאר הרמב"ם המעמד ומצב דכל העולם, "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", וגם המעמד ומצב ד"ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישנו דעת בוראם כפי כח האדם"; ומביא ראי' ("שנאמר") רק בנוגע למעמד ומצב דכל העולם, "מלאה הארץ וגו'", ולא בנוגע למעמד ומצב ד"ישראל?"

לכאורה, ה"י אפשר לומר ש"מלאה הארץ דעה את ה'", קאי על זה ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", ו"כמים לים מכסים", קאי על זה ש"יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים" ("דברים הסתומים" שלמעלה מ"כח האדם", שהם באופן ד"כמים לים מכסים").

אבל, נוסף לכך שעפ"י אינו מתאים סדר דברי הרמב"ם שלאחרי שכותב "ויודעים דברים הסתומים" (הענין ד"מכסים") מוסף ש"ישנו דעת בוראם כפי כח האדם", הרי, פשטות לשון הכתוב (שמביא הרמב"ם בחיבורו "בלשון ברורה דרך קצרה"²⁴, "לשון צה וקצר"²⁵) הוא, ש"כמים לים מכסים" קאי על "הארץ" שבהתחלת הכתוב (ולא על ענין אחר שלא נזכר בכתוב).

21) ובלשון רבינו הזקן בתו"א (ירא יד, ב): המאור הוא בהתגלות ולכן אפילו תינקות יודעים כו'.

22) ראה לקו"ת ויקרא ו, ד: האמונה .. היא ביטול, שמבמל שכלו ואינו מבקש מעם רק מאמין האמת באמונה הפשוטה.

23) כו, להיותם אלקות, ה"ה בלי גבול, וכשנתפסים בשכל, אין מאיר כ"כ האלקות (הב"ג) שבהם. ולכן נאמר "פתי יאמן לכל דבר" (משלי יד, מו) — שכל עניני אלקות (גם אלה שמושגים בשכל) צ"ל גם באופן של אמונה.

24) כמ"ש בהקדמתו לספרו.

25) כמ"מ בהקדמה.

הדרך על הרמב"ם

מכבוד קדושת אדמו"ר

נשיא דורנו

המשך -

ה. ויזכר בהקדם הביאור בכתוב "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים" – ש"כמים לים מכמים" הוא המשך וביאור ל"מלאה הארץ דעה את ה'", "מלאה הארץ ג' כמים לים מכמים".

"מלאה" ו"מכמים" הם תרתי דסתרי, כי, "מלאה" מורה שהמים הם במדידה והגבלה של ה"כלי" שמלא כולו כמים, ואילו "מכמים" מורה על ריבוי המים שלא לפי המדידה וההגבלה של ה"כלי", עד שמכמים ה"כלי"²⁶. ואך יתכן ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים", שהמילוי (בהגבלת הכלי) היארץ ב"דעה את ה'" הוא כמו הכיסוי (למעלה מתגבלת הכלי) דהים במים?²⁷

גם צריך להבין:

א) כשם שבתחילת הכתוב מזכיר תחילה הדבר הממלא ("הארץ") ואח"כ הדבר הממלא ("דעה את ה'"), ה' צריך להמשיך באותו סדר, להזכיר תחילה הדבר המכוסה ("ים") ואח"כ להזכיר הדבר המכסה ("מים") – "כים המכוסה במים"²⁸; ולמה משנה ומהפך הסדר, להזכיר תחילה הדבר המכסה ("מים") ואח"כ להזכיר הדבר המכוסה ("ים") – "כמים לים מכמים"?²⁹

ב) הפירוש ד"ים" הוא לא רק מקום המים (כנ"ל), אלא גם המים עצמם קרויים "ים", כמ"ש²⁸ "ולמקוה המים קרא ימים", ועפ"י צריך להבין מהו הפירוש "כמים לים מכמים" שה"מים" מכמים את ה"ים", "מקוה המים"?³⁰

ג) בכתוב נאמר "כי מלאה הארץ ג'" – נתינת טעם על מ"ש בהתחלת הכתוב ("לא ירעו ולא ישחיתו ג'"); אבל הרמב"ם שמביא רק חציו השני של הכתוב כענין בפ"ע – למה העתיק גם תיבת "כי (מלאה הארץ ג')?"

ו. ויש לומר הביאור בכל זה:

התוכן הכללי דספר הי"ד, הלכות התורה, שמציאות העולם תהי' ע"פ רצונו של הקב"ה שנתגלה בתורה (כנ"ל ס"ב) – נעשה ע"י ידיעת ה', שזהו "יסוד היסודות ועמוד החכמות" לכללות הנהגת האדם והעולם ע"פ רצונו של הקב"ה שנתבאר בהלכות התורה, ותכלית השלימות כענין זה תהי' בימות המשיח, שאז תהי' ידיעת ה' באופן ד"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים".

ועי"ז נשלמת כוונת הבריאה שע"י התורה יומשך גילוי אלקות בעולם – חיבור של ב' קצוות, ובלשון הידוע – חיבור²⁹ דעליונים ותחתונים, לעשות³⁰ לו ית' דידה בתחתונים: גילוי

אלקות צריך להיות בגדרי העולם ("תחתונים"), שזהו"ע ידיעת ה' ("לידע"), ששכל האדם מבין ומשיג וירע אלקות, משא"כ אמונה, מצד דרגת האלקות שאינה נתפסת בגדרי השכל, שכיון שאינה חודרת בגדרי השכל, אלא פועלת בו ביטול, לא נעשה על ידה המשכת אלקות בגדרי העולם ("תחתונים").

וביחד עם זה, צריך להיות בעולם (לא רק גילוי דרגת האלקות שיש לה עודק ושייכות לגדרי העולם, עד שנתפסת בהבנה והשגה דשכל האדם, אלא גם) גילוי דרגת האלקות שלמעלה מגדרי העולם, "עליונים", עד להגילוי דמהותו ועצמותו ית', דידה לעצמותו ית', ובאופן שגילוי זה אינו פועל ביטול מציאות האדם והעולם, אלא אדרבה, חודד במציאות האדם והעולם.

ז. וצריך ביאור: אך יתכן שבגדרי העולם יומשך ויתדור גילוי אלקות שלמעלה מגדרי העולם, ועד להגילוי דעצמותו ית'?

והתירוץ על זה – רומז הרמב"ם בהתחלת ספרו, שלאחרי שכותב "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא", מוסיף, "וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו":

ובהקדם – שלכאורה אינו מובן:

א) לאחרי שיודעים "שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא", מובן מאליו שממנו נמצאו כל הנמצאים, ולמה מוסיף וכופל הכבא השני ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"? (ב) למה מאריך בלשון ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", ואינו כותב בפשטות ש"כל הנמצאים כו' נמצאו מאמתת המצאו"? (ג) כבבא הראשונה כותב התואר "מצוי ראשון", ובכבא השני' כותב התואר "אמתת המצאו"?

ויש לומר הביאור בזה – שכב' הכבות שבהלכה הראשונה הם ב' אופנים בידיעה:

אופן הא' – "לידע שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא", כלומר, שנגרשת המציאות ד"כל נמצא", אלא שישנה הידיעה ש"הוא מציא כל נמצא".

ואופן הב' – ש"כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", כלומר, שנגרש שכל הנמצאים לא נמצאו מצד עצמם, ומה שישנה מציאותם אין זה אלא "מאמתת המצאו".

והחילוק שביניהם הוא גם בנוגע לדרגת האלקות:

באופן הא', כשנגרשת המציאות ד"כל נמצא" – הידיעה היא "שיש שם מצוי ראשון", "מצוי", מציאות ששייכת להמציא נמצא, ויתירה מזה, "מצוי" דאשון, שמורה על היחס והקשר להדברים הנמצים אחריו ("כל נמצא"), כלומר, הידיעה היא רק בדרגת האלקות ששייכת לגדרי הנמצאים, ולא בדרגה שלמעלה משייכות לגדרי הנמצאים, שפועלת הביטול

26) דרונגמחו ב"ים" – שהמים מכמים גם את כוחלי הים ונשפכים ומתגל' גלים כגלי הים לחין וחוזרים לים, וחוזר חלילה.

27) "כמו שכל הים מכוסה במים כן יהיו כולם מכוסים וממלאים בדעה" (לשון המצוי"ד עה"פ).

28) בראשית א, י"ד.

29) ראה תנחומא וארא מו. שצו"ד פ"ב, ג. ועוד.

30) ראה תנחומא שם. במדכ"ר שם.

של (גדרי) הנמצאים. ובאופן הב', כשנרגש ש"כל הנמצאים כי לא נמצאו אלא מאמתת המצאו" – הידיעה היא (לא רק בדרגת האלקות שבערך לגדרי הנמצאים, "מצוי ראשון", אלא) גם בדרגת האלקות שלמעלה מגדרי הנבראים, אמתת³¹ המצאו³².

והחדוש שבוה – "לידע .. אמתת המצאו", שגם הדרגא ד"אמתת המצאו" באה באופן של ידיעה, שאינה מבמלת גדרי הנמצאים, אלא חודרת בגדרים שלהם:

כל זמן שה"יודע" הוא מציאות לעצמו – יכולה להיות הידיעה רק בדרגא ששייכת לגדרי מציאותו, ואילו בדרגא שלמעלה מגדרי מציאותו לא שייך ידיעה (כי אם אמונה), כיון שביחס לדרגא זו מתבטלים גדרי מציאותו; אבל כאשר ה"יודע" הוא בתכלית הביטול, שאינו מציאות לעצמו, וכל מציאותו אינה אלא "אמתת המצאו" – יכולה להיות ידיעה גם בדרגא שלמעלה מגדרי מציאותו, באופן שאינה מבמלת אלא נמשכת וחודרת בגדרי מציאותו, כיון שכל מציאותו אינה אלא "אמתת המצאו".

וזהו מ"ש הרמב"ם ש"לידע כו' כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו" – שכאשר הנמצאים הם בתכלית הביטול, שנרגש בהם שאינם מציאות לעצמם, וכל מציאותם אינה אלא מאמתת המצאו, אזי יכולה להיות אצלם הידיעה ב"אמתת המצאו" ("לידע .. אמתת המצאו"), היינו, שהגילוי ד"אמתת המצאו" (אינו מבמל אלא) חודר בגדרי השכל באופן של ידיעה דוקא (אף שמצד עצמו אינו "כלי" לידיעה זו³³), כיון שמציאותם היא "אמתת המצאו".

ח. ועד"ז בסיום ספרו – "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים":

החילוק בין "כמים לים מכסים" ל"כמים לים מכסים" הוא

31) להעיד מהמבואר במק"א ("הדרן על הרמב"ם" השל"ה ס"ח) שענין זה הוא החדוש והלכה ב', "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמנאות" – שבהלכה א' מדובר אודות דרגת האלקות שבעדרי הנמצאים, ובהלכה ב' מדובר אודות דרגת האלקות שלמעלה מגדרי הנמצאים, "שהוא אינו מצוי", ולכן "אין דבר אחר יכול להמנאות".

יש לתודך עם המבואר כאן שענין זה הוא (גם) בבבא הב' שבהלכה א' ("כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו") – כי, "אמתת המצאו" קאי (גם) על דרגת האלקות שבערך לגדרי הנמצאים ("מצוי ראשון") כפי שהיא מצד עצמה, היינו, אמתת המציאות ד"מצוי ראשון", הבלי גבול שבאלקות (גם בבחי' האלקות שבערך להנמצאים), שאינו מאיד ונתפס ב"ידיעת הנמצאים (כנ"ל הערה 23), כל זמן שמציאותם נרגשת; אלא, שמצד "אמתת המצאו" ד"מצוי ראשון", הביטול הוא באופן ש"כל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", ואילו מצד דרגת האלקות שלמעלה מגדרי הנמצאים, "הוא אינו מצוי", הביטול הוא באופן שאין דבר אחר יכול להמנאות".

32) ועד"ז לאידך – שבחי' "מצוי ראשון", דרגת האלקות שבערך להנמצאים, נותנת מקום להרגש המציאות ד"כל נמצאו", ואילו בחי' "אמתת המצאו", דרגת האלקות כמו שהוא, פועל הביטול בהנמצאים, ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו".

33) דונמא לדבר – ביטול השכל להרצון, שהרצון מטה את השכל באופן שהשכל עצמו נעשה כפי אופן הרצון, ונרגש בו שמובר כן (לא מצד המיית הרצון, אלא) מצד השכל עצמו.

ש"כיים המכוסה כמים" (שמדובר אודות הים) מדגיש מציאות הים, וכיון שישנה מציאות הים, הרי, המים המכסים אותו מבטלים מציאותו, היינו, שאין זה באופן ד"מלאה" (שחודר מציאותו, ידיעה), אלא באופן ד"מכסים" (ביטול המציאות, אמונה); ואילו "כמים לים מכסים" (שמדובר אודות המים) מדגיש המים שמכסים את הים, ביטול מציאות הים שכל ענינו אינו אלא המים, ולכן, גם דרגת ה"מים" שלמעלה מגדרי הארץ, שמצד עצמה צריכה לפעול הביטול ד"מכסים", נמשכת וחודרת בגדרי הארץ באופן ד"מלאה", כיון שמציאות הארץ אינה אלא מציאות המים שמכסים את הים (ע"ד "לידע .. אמתת המצאו").

ובעומק יותר:

נתבאר לעיל (ס"ה) ש"ים" הוא לא רק "מקום המים", אלא גם "מקוה המים". ועפ"ז, החילוק שבין "מים לים" (ס"ה) הוא – שב"ים" מודגש הציור שנגעשה בהמים, "מקוה המים", מצד גדרי המקום שבו נמצאים המים (קרקעית וכותלי הים, ודוגמתו ב"דעה את ה'" ("מי הדעת") – ידיעה שבאה בציור דלכוש ההשגה; ו"מים" קאי על מציאות המים כפי שהם למעלה מציור, ודוגמתו ב"דעה את ה'" – ידיעה כפי שהיא למעלה מהציור דלכוש ההשגה.

והפירוש "כמים לים מכסים" – שהידיעה שבאה בציור ההשגה ("ים") מכוסה בהפשיטות שלמעלה מציור ("מים")³⁴, וגם דרגא זו (פשיטות שלמעלה מציור) אינה מבמלת אלא חודרת בגדרי ההשגה, באופן ד"מלאה".

וזהו הקשר והשייכות שבין התחלת וסיום ספר הי"ד – שבשניהם מודגש שגם הדרגא שלמעלה מגדרי העולם אינה מבמלת גדרי העולם, אלא נמשכת וחודרת בגדרי העולם, כיון שמציאות העולם היא המציאות דאלקות: בהתחלת הספר – "לידע כו' אמתת המצאו", דכיון ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", שמציאותם היא "אמתת המצאו", יכולה להיות אצלם הידיעה גם ב"אמתת המצאו"; ובסיום הספר – "מלאה הארץ גו' מכסים", דכיון שמציאות הארץ היא ה"מים", לכן, גם הדרגא ד"מים לים מכסים" נמשכת וחודרת בגדרי מציאות הארץ באופן ד"מלאה".

ועפ"ז מובן שסיום וחותם ספר הי"ד אינו בביטול מציאות העולם, אלא אדרבה, בתכלית השלימות דמציאות העולם – תכלית הביטול שאינו מציאות לעצמו כלל, וכיחד עם זה

34) ודוגמתו בהלכה – מעלת המביאה (ענין הביטול) במים חיים (שמעוד בכל שהוא, פשיטות שלמעלה מציור) לגבי המביאה בים, ש"כל הימים .. פסולין לזבן ומצורעין ולקדש בהן מי המאת", כי אם, מים חיים (רמב"ם הל' מקואות פ"ט הי"ב).

35) כלומר: לא זו בלבד שמציאות העולם היא בביטול (ש"כל הנמצאים משמים וארץ כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"), אלא גם המציאות דידיעת ה' כפי שבאה בציור השגת האדם ("ים", "מקוה המים") היא בביטול, שנרגש שידעו את ה' היא (לא מצד השכל עצמו, אלא) מפני שהקב"ה נותן בו כח לידע אותו. ויחידה מזה, שהביטול הוא (לא רק באופן רים מכוסה כמים, אלא) "כמים לים מכסים".

36) "מביאה" אותיות "הביטול" (סידור עם דא"ח שער כוונת המקוה בסוף).

הדרן על הרמב"ם

מכבוד קדושת אדמו"ר

נשיא דורנו

- המשך -

הדרן על הרמב"ם
מכבוד קדושת אדמו"ר
נשיא דורנו
 - המשך -

(ואדרבה – בגלל זה), שלימות המציאות, כיון שמציאותו אינה רק "אמת המצאו" – שגם הענין ד"כמים לים מכסים" נעשה באופן ד"מלאה", שאינו מבמל אלא חודר בגדרי העולם, כנ"ל.

פ. וגוסף על העילוי ד"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" שיהי' כ"כל העולם", יהי' עליו גדול יותר אצל ישראל – "יהיו ישראל חכמים גדולים וידעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם".

ויוכן בהקדם הדיוק בלשון הרמב"ם – שכנוגע ל"כל העולם" ("הארץ") מסיים בהענין ד"כמים לים מכסים", ואילו כנוגע לישראל מסיים ב"ישגו דעת בוראם כפי כח האדם".

ויש לומר הביאור כזה:

כנוגע ל"כל העולם", "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם" – כיון שהם מציאות של נבראים, ידיעתם את ה' (בהדרגה ד"מים" שלמעלה מציון) היא מצד הביטול שלהם (ההרגש ש"לא נמצאו אלא מאמת המצאו"), אבל לא מצד ענינם נופא³⁶ (להיותם נבראים מוגבלים), ובהתאם לכך מסיים הרמב"ם ב"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" – שאין זה מצד גרדי "הארץ" כשלעצמה, אלא מצד ה"מים לים מכסים".

אבל כנוגע לישראל – כיון שמציאותם קדמה לעולם, "ישראל עלו במחשבה"³⁷, שאינם בגדר של נברא (כמו "כל הנמצאים"), כי אם, "חלק אלקה ממעל ממש"³⁸, "ישראל וקב"ה כולא חד"³⁹ – הידיעה שלהם ב"אמת המצאו" היא מצד ענינם הם, ולכן כותב ש"יהיו"⁴⁰ ישראל חכמים גדולים וידעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם⁴¹, היינו, שענין זה הוא "כח האדם" "אדם", אתם קרויין אדם⁴², ע"ש ארמה לעליון⁴³, ויתירה מזה – "חלק אלקה ממעל ממש".

[ויש לומר, שמעלתם של ישראל לגבי כל העולם מתבטאת גם בדרגת האלקות: בעולם ("ארץ") – הידיעה הכי נעלית היא הדרגה ד"מים", שגם "מים" הם תואר (וגם בדרגה זו אין זה מצד ענינם, אלא מצד הביטול, "כמים לים מכסים");

36 וע"ד הרצון שטמה את השכל עד שנגש בו שסובר כן מצד השכל (כנ"ל הערה 33) – שאין זה בכח השכל, אלא מצד ביטול השכל להרצון.

37 ראה ב"ר פ"א, ה. ועוד.

38 תניא רפ"ב.

39 ראה ח"ג ע"ג, א.

40 ועפ"י יומתק שינוי הלשון שכנוגע ל"כל העולם" כותב ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", וכנוגע לישראל כותב ש"יהיו ישראל חכמים גדולים וכו'" – כי, "עסק", גם כאשר מושקע בו בכל מציאותו, ועד שאין בעולמו דבר נוסף מלבד העסק ("לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"), ה"ז דבר נוסף על מציאותו ודוגמתו, שכל העולם הוא מציאות נברא; משא"כ בישראל נאמר הלשון "יהיו כו'" (ולא עסק), שזוהי מציאותם, כיון שאינם בגדר נברא.

41 יבמות סא, רע"א.

42 ראה של"ה ג, רע"א. ועוד. עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג ובכ"מ.

אבל ישראל הם למעלה מהמים, כמאור"ל⁴³ ש"הקב"ה עושה להם" כנפיים כו' ושפין על פני המים"⁴⁵.

י. עפ"י יש לבאר גם המעם שהרמב"ם מסיים ספרו בהעילוי ד"כל העולם", "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ולא בהעילוי ד"ישראל":

תוכן ספרו של הרמב"ם הוא הפעולה דהלכות התורה בעולם (כנ"ל ס"ז), ולכן מסיים והותם בהעילוי שיהי' בעולם ע"י עבודתם של ישראל בקיום הלכות התורה – "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"; אבל העילוי שנעשה בישראל – אינו שייך (כ"כ) להלכות התורה, כיון שזהו בבחינת "שכר מצוה".

ואעפ"כ, מזכיר הרמב"ם גם העילוי ד"ישראל"⁴⁶, אבל לא בסגנון של הלכה, אלא בסגנון של תוצאה (ע"ד שכר) – "ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים וכו'", היינו, שע"י עבודתם בהעולם שיהי' כפי הוראת התורה, עד ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", או מתגלה העילוי ד"ישראל", ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", שלכן, "ישגו דעת בוראם כפי כח האדם", כנ"ל.

ויש לומר, שגם בהרא"י מהכתוב מרומנו העילוי ד"ישראל בהוספת תיבת "כי" – "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים":

תיבת "כי" היא נתינת טעם על הנאמר לפניו. וכגוד"ד, שהרמב"ם אינו מזכיר חציו הראשון של הכתוב – ה"ז טעם על הנאמר לפניו בדברי הרמב"ם⁴⁷.

כלומר: בהעתיקת תיבת "כי" מרגיש הרמב"ם ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" הוא (גם) נתינת טעם לענין אחר – העילוי ד"ישראל", כמ"ש לפניו "לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", ולפיכך יהיו ישראל כו"⁴⁸.

43 סנהדרין צב, רע"ב.

44 לצדיקים – "עמך כולם צדיקים" (ישעי' ס, כא).

45 ויש להוסיף, ש"מים" חמוז על תורה, "אין מים אלא תורה" (ב"ק י, א. וש"ג), ומציאותם של ישראל היא למעלה מהתורה, כמאור"ל שמשבח את של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה (ראה ב"ר שבהערה 37), כיון שישראל וקב"ה כולא חד, ובאופן נעלה יותר מ"אורייתא וקב"ה כולא חד", כיון שישראל קדמו לתורה.

46 נוסף להפירוש הפשוט שענין זה נוגע גם לעבודה בזמן הזה – "נתאוו .. ימות המשיח כו'".

47 חנמא לדבר: "כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב" (תהלים פא, ה), שאף שנאמר בכתוב בנתינת טעם להפסוק שלפניו, "חקעו בחדש שופר גו'", מ"מ, בסדר התפלה דר"ה, "זה היום תחלת מעשך וזרן לים ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", "ביאורו מסדרי התפלה .. דמלת כי פירושו נתינת טעם על מה שקדם לומר (בסדר התפלה) זה היום תחלת מעשך" (לקו"ת נצבים מו, ג).

48 ויש לתוודך גם עם מש"ג בכתוב "לא ידעו ולא ישחיתו בכל הר קרשי כי מלאה הארץ דעה את ה'" – ע"פ מ"ש הרמב"ם בתחלת הפרק "וזה שנאמר בישעי' וגר זאב עם כבש .. שיהיו ישראל יושבין לבמה עם רשעי גוים כו'", ועפ"י, הפירוש ד"לא ידעו ולא ישחיתו" הוא שרשעי גוים לא יפריעו לישראל לעסוק בתורה, כמ"ש הרמב"ם (בהלכה ד) "לא נתאוו

יהו"ה⁴⁹, לעשות לו ית' דירה בתחתונים, לכן הסיום וחותרם הוא בשלימות העולם (ולא בשכר דיישראל) – "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים".

ועפ"ז יש לפרש הרמז בדברי הרמב"ם – "יהיו ישראל חכמים גדולים וכי' כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים", היינו, ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים" הוא (גם) מעם על זה ש"יהיו ישראל חכמים גדולים כו".

אבל, כיון ש"תכלית המכוון כבריא את האדם אינו בשביל האדם עצמו (שמקבל שכר טוב לאין קץ) .. כי אם לכבודו

החכמים והנביאים ימות המשיח .. אלא כדי שיהיו פגיון בתורה והכמות ולא יהי להם נגש ומבטל, וכהמשך לזה כותב בהלכה האחרונה ש"לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים כו, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכמים".

(*) ועד"ז יש לפרש בהוספת תיבת "כי" בהלכות תשובה: "ומפני זה נתאור .. לימות המשיח, כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה כו' לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'".

---

(49) לקו"ת פ' ראה כה, סע"ד.

תדרן על הרמב"ם
מכבוד קדושת אדמו"ר
נשיא דורנו
- המשך -

הנני לברך בזה את כל הנומלים חלק בסיום
הרמב"ם במחזור הל"מ, אשריהם ואשרי
חלקם!

כתוב בנמרא ברכות' "מיום שחרכ
בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה",
ומה לנו גדול מלימוד הלכות שבמשנה תורה להרמב"ם.

ב. הנני קורא בזה לכל הרבנים ומגיד שיעורים במשנה
תורה להרמב"ם, שבעת ההכנה להשיעור שלהם, שילמדו גם
כל הלכה ברמב"ם אך שהוא נפסק הלכה למעשה בשולחן
ערוך,

כי נוסף על דעת הרמב"ם (שהוא הגדול מכולם), יש לנו
גם פסקי הרי"ף והרא"ש, ולפעמים בשולחן ערוך נוטים שלא
כדעת הרמב"ם (כמו בהלכות שבת, והלכות ברכות, הלכות
איסור והיתר ועוד), וא"כ מתפקדו של המגיד שיעור ללמוד
טוב את ההלכה ברמב"ם כפי שהוא הלכה למעשה, וכאשר
מלמד את דעת הרמב"ם, אזי שדיניש גם מהו פסק ההלכה
כנוגע למעשה בפועל כפי זה נפסק בשולחן ערוך.

ג. עצם הענין שאדם קובע עיתים לתורה, ובפרט
שמחוברים לסדר מסויים של לימוד, ובפרט כשזה סדר הלימוד
יחד עם הרבה אנשים הלומדים אותו סדר, הוא ענין טוב מאד,

והלימוד כחלק מהרבים הלומדים אותו ענין מחייב את
האדם ללמוד את השיעור היומי יחד עם הרבים הלומדים
באותו שיעור זה, והוא ע"ד שלשלת גדולה, שאם נפסק אחד
מהחוליות - זה הורס את כל ההמשך של השלשלת, ולכן מאד
טוב כשלומדים על הסדר שהרבים לומדים אותו, שכ"ז מחייב
את האדם ללמוד בכל יום.

ויה"ר שזכות לימוד התורה יגן על כל הלומדים, שיהי'
להם אורך ימים ושנות חיים, ושיהי' לכולם בריאות איתנה,
ונהורא מעליא, וריבוי נחת דקדושה מכל צאצאיהם, ויזכו
לעלות לציון ברינה בביאת משיח צדקנו, ויבנה בית מקדשנו
ותפארתנו, במהרה בימינו אמן.

הרב יצחק יוסף
שלימ"א

הראשון לציון הרב הראשי
לישראל

לימוד הלכה
למעשה

יש לכבד את יהודיותו של סיום המחזור
הל"ט והתחלת המחזור הארבעים
בשנה זו.

לכל לראש יש לכבד את כללות
המעם להתקנה של לימוד הרמב"ם היומי (ראף שאין אנו
יכולים להבין אמיתית המעם של התקנה הקדושה, שלכן
הבא לקמן הוא בדרך אפשר):

במאמר הראשון של הרבי בעת קבלו את הגשיאות
בגלוי אמר שתפקיד דורנו זה הוא להביא לימות המשיח
בפעל ממש¹, וזוהו מובן שכל הפעולות והמבצעים והתקנות
של הרבי במשך כל השנים הם אך ורק להביא לידי קיום
מטרה זו של להביא לימות המשיח, וכן הוא בנוגע להתקנה
דלימוד הרמב"ם היומי, שגם זה הוא בכדי להביא לימות
המשיח.

ו"ל הביאור בזה: ידוע שהרבי במשך כל השנים פעל
למען ג' שלימויות: א) שלימות הארץ: כידוע ומפורסם שימת
הרבי בנוגע שארץ ישראל צריך להישאר בשלימותה בידי בני
ישראל. ב) שלימות העם: גם ידוע שימת הרבי בענין שלימות
עם ישראל (בנוגע להחוק "מיתו יהודי", וכן על אחרות עם
ישראל וכו'). ג) שלימות התורה: זה קשור עם לימוד כל
התורה כולה, אשר ענין זה נעשה ע"י קיום התקנה של לימוד
הרמב"ם, שע"י לומדים את כל התורה בשלימות כידוע
שספר הרמב"ם מקבץ לתורה כולה?

תע"י ג' שלימויות אלו נבא להגאולה האמיתית
והשלימה, וזוהו מובן שלימוד הרמב"ם – שלימות התורה,
מביא את הגאולה השלימה.

ב. על ציון הרמב"ם חרות "ממשה עד משה לא קם
כמשה"², וצריך להבין: איך אפשר לומר שממשה בן עמרם
עד הרמב"ם לא קם מישהו גדול ממנו, הרי היו דורות של
נביאים (ירמי' ישעי' וכו'), תנאים, אמוראים כו', וא"כ האם
לא היו במשך כל הדורות אדם גדול יותר מהרמב"ם?

ובפרט שכל ספר הרמב"ם מיוסד על מ"ש בספרים
שקדמו לו, כגמרא ע"י האמוראים, וכמשנה ע"י התנאים,
ובדברי הנביאים וכו', וא"כ איך אפשר לומר שהרמב"ם הוא
גדול מכולם?

ושמעתי הביאור בזה:

האמרה "ממשה עד משה לא קם כמשה" לא בא
להגדיר את דרגת הגדלות, מי גדול ממי, אלא בא לומר לנו
מי הם אלו שהנחילו את כל התורה לכלל ישראל, לא רק
חלק מהתורה, דשאר הנביאים וכו' כתבו רק חלקם בתורה,
כמ"שבגמ' "שמואל כתב 1790 דוד כתב 1790" - רק
"ספרו", משא"כ משה קיבל ונתן לנו את כל התורה כולה
שנתן את כל התורה לכלל ישראל³.

1) ראה ספר המאמרים מלוקט ח"א ע' ה.

2) כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספרו.

3) פעם הרבי דיבר שאף שלא ידועים בבירור מי כתבו, אבל מ"מ
בדאי אמרה זו מכון ואמת הוא (ראה שחת י"א ניסן תשמ"ה סי"ג (בספר
התועודיות ח"ג ע' 1697 ואילך). וראה גם לק"ש חכ"ו ע' 28 הערה 27.
ש"ע ע' 306 הערה 63. שחת י"א ניסן תשמ"ה סי"ג (בספר התועודיות
ח"ג ע' 1697 ואילך).

4) בב"ב פו, א.

5) הדבר הכי קרוב להנחת כל התורה הוא המשנה, אלא שאין זה כל

ומזה מובן מעלת לימוד ספר הרמב"ם שזוהו כל התורה
כולה, שע"י באים לגאולה השלימה.

ג. סיום מחזור הל"ט חל ביום י"ז בתמוז, וסיום מחזור
הארבעים (שמתחילים ללמוד היום בי"ז תמוז) חל ביום ג'
תמוז. אשר ברור וגלוי לעיניים שיש כאן ענין מיוחד ביותר
בקביעות של סיום מחזור הל"ט ביום י"ז תמוז, והתחלת
המחזור המ' ביום הזה, וסיומו בג' תמוז:

בנוגע לי"ז תמוז כותב הרמב"ם בסוף הלכות תעניות
"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד
אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה
שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי (שהולך על שבעה
עשר בתמוז שהוא בחודש הרביעי מניסן) וצום החמישי וצום
השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה
ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

היינו שיום הזה שבו חל סיום הרמב"ם אינו יום רגיל
ופשוט, אלא עתיד להיות יום טוב ויום של ששון ושמחה,
ועד"ו הוא בנוגע ליום של הסיום הארבעים החל בג' תמוז.

ד. מתחילים מחזור הארבעים:

בני ישראל היו במדבר במשך ארבעים שנה, ואח"כ
נכנסו לארץ טובה ורחבה, ועד"ו כעת כסיום מחזור הארבעים
נכנסים לארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

ואף שיכולים לשאול, לא עבר ארבעים שנה אלא
ארבעים מחזורים של לימוד הרמב"ם, ועוד שאלות כיו"ב,

ו"ל ע"פ מ"ש אדה"ז בתו"א⁴ שמי המבול שירדו בכדי
לטהר את העולם, ירדו במשך ארבעים יום כנגד הארבעים
סאה של מקוה,

והנה אף שהמים שירדו היו הרבה יותר מארבעים
סאה של במקוה, מ"מ מכיון שזה ירד באופן הקשור למספר
ארבעים ע"י שירדו במשך ארבעים יום, מ"מ מזה למדים
שזה ה"י ע"ד מי המקוה שהוא ארבעים סאה שענינו הוא
לטהר, ועד"ו המבול ה"י לטהר את העולם,

דהיינו שלא צריכים המספר המדוייק כפי שזה במקוה
אלא צריך רק ענין של ארבעים, כמ"כ י"ל בנוגע לענינו,
שלא צריכים ארבעים שנה כפשוטו בכדי להכנס לארץ, אלא
עצם ענין הארבעים ע"י שנכנסים למחזור הארבעים.

אלא שכאן הבן שואל, האם ע"פ הנ"ל צריכים לחכות
ח"ו עד שייסמו את מחזור הארבעים בג' תמוז שנה הבעל"ט
עד שתבא הגאולה האמיתית והשלימה?

והביאור בזה הוא בהקדים שאלה נוספת: בסיום
הסדר בליל פסח שואל הבן שאלה חמישית, והוא, שבסוף
הסדר צועקים "לשנה הבאה בירושלים", וכאן הבן שואל:
"למה צריכים לחכות עד שנה הבאה בכדי לבא לירושלים,
הרי אנו רוצים משיח עכשיו?", ועונה לו אביו: "כ"ק אדמו"ר

התורה כולה ממש, כי יש הרבה דברים וענינים ברמב"ם שאין במשנה, כמו
הלכות חשובה, הלכות מלך המשיח.

6) פ' גח.

7) כמנהג ישראל. וכידוע המילתא דבדיחותא, שאינו יהודי שאל
יהודי: "למה יהודים תמיד עונים תשובה עם שאלה?" וענה לו היהודי
"למה לא?".

הרב שמואל בוממאן
שליט"א

י"ד ומנחה סיום הרמב"ם העלמי

לימוד הרמב"ם
בכדי להביא לימות
המשיח / מעלת
התחלת מחזור
הארבעים להכנס
לארץ בגאולה
השלימה

מהוריי"צ ביאר" שאין הכוונה שצריכים לחכות עד שנה הבאה בכדי לבא לירושלים, ה"ו, אלא משיח יביא אותנו לירושלים תיכף ומיד ממש, ובמילא בשנה הבאה כבר נהי' בירושלים".

ועד"ו בנוגע לענינו, שאין צריכים לחכות ח"ו עד ג' תמוז שאו יסיימו מחזור הארבעים הכדי להכנס לארץ, אלא תיכף ומיד ממש יבא משיח צדקנו - בהתחלת מחזור הארבעים - ובמילא בעת סיום מחזור הארבעים כבר נהי' אחרי הכניסה לארץ הקודש בנאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, באופן בריא ושמח ותיכף ומיד ממש!

ה. כתוב בגמרא⁸ "אמר אביי, תיתי לי (ישולם שכרי) דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא עבידנא יומא טובא לרבנן". זהו המקור שעושים וחוגגים סיומים, ושמחת תורה.

ידוע השאלה בזה מהמש"א על אתר: בתחלה פתח שרק צורבא מרבנן אחד עשה סיום מסכתא, אולם היום טוב שעשה הי' לא רק להתלמיד האחד שסיים המסכתא, אלא לכל הרבנן, דלכאורה יש עליו לעשות השמחה רק להצורבא מרבנן האחד שעשה הסיום?

ומבאר המהרש"א: שאביי ראה איך שכל הרבנן שמחים וחוגגים את זה שהצורבא מרבנן עשה סיום עד שהם הרגישו שזהו היום טוב גם שלהם, לכן עשה הסעודה והשמחה לכל הרבנן.

ישנם כאן הרבה מבני ישראל שזכו לסיים את לימוד כל הרמב"ם, אבל ישנם גם כאלו שעדיין לא למדו את כל הרמב"ם, אבל אעפ"כ גם אצלם ישנה השמחה, שלכן הוא יום טוב גם אצלם, דמכיון שהוא שמחה אצל אלו שסיימו, ושמחה אצל הרבי לכן היא שמחה אצל כולם.

דובר כמה פעמים⁹ שישנו שמחה גדולה יותר מזה ש"צורבא מרבנן" לומד את כל הרמב"ם, דזה ש"צורבא מרבנן" ראש ישיבה או תלמיד ישיבה שלומד כל היום כולו, מסיים את לימוד כל הרמב"ם אינו חידוש, כי יושב בישיבה במילא כל היום, וכמו"כ בחבר כולל וכו', משא"כ מי שהוא בעל עסק ההולך לעבוד בבית חרושת כל היום, או במכולת או על עובד במחשבים וכיו"ב, ואינו הולך לישון בלילה עד שלומד ג' פרקים רמב"ם, או לפחות פרק אחד, בזה ישנו שמחה גדולה יותר מזה שצורבא מרבנן לומד את כל הרמב"ם. ובפרט בעת שאין זה רק תלמיד חכם ובפרט בעל עסק אחד, אלא ריבוי עצום של אלפי אלפים וכו' שעשו סיום על כל הרמב"ם אשר בודאי שיום הזה הוא יום טוב גדול מאד לכל כלל ישראל.

הרב שמואל בוסמאן שליט"א

י"ד ומנחה סיום הרמב"ם העולמי

לימוד הרמב"ם
כדי להביא לימות
המשיח / מעלת
התחלת מחזור
הארבעים להכנס
לארץ בנאולה
השלימה

- המשך -

8) שיהיה ליל א' דחה"פ תשי"ח ס"ה (סה"ש תשי"ח ע' 200). וש"ג.

9) שבת קי"ח, סע"ב ואילך, ובפרש"י שם.

10) ראה דרשות הרב בוסמאן שי' בקובצי ביום הרמב"ם של שנים

האחרונות.

שנה אחת, הרבי לא ענה על המכתב כלום, ולא ידעתי מה לעשות, שאלתי את הר' לייבל גרונר מה לעשות והוא לא ידע מה לענות לי, הרי הרבי לא כתב לך כלום, ונסיתי שוב ושוב לקבל אישור מהרבי, ואין שום מענה, עד שהגיע ממש בבוקר של סיום הרמב"ם ועדיין טרם קיבלתי תשובה וברכה והסכמה מהרבי, מלפנתי שוב להרב גרונר והוא לא ידע מה לומר לי, אלא שהרב גרונר הבין היטב את מצוקתי.

אני זוכר שזה הי' כבר ליל הסיום, ואני עמדתי על הדוכן מול הסמענדר ולא יכולתי לפתוח את פי להתחיל את הסיום, עד שהרב לייבל גרונר בא אלי, לעמוד בו עמדתי, ואמר לי "יש את ברכתו הק' של הרבי והסכמתו על הנחיית הסיום", ואז החלתי לדבר ולערוך את החגיגה הגדולה (שנערך אז במנהגן).

כעת נזמין את בנו של הרב גרונר ע"ה, יבלחמ"א הרב יוסף יצחק גרונר שליט"א, שליחו של הרבי לנוחם קולוריניא, וחבר המרכז לעניני חינוך.

וכפי שאומרים בשמחת תורה לחתן התורה שזוכה לסיים את כל התורה שבכתב, כך גם נאמר כעת למסיים משנה תורה להרמב"ם "עמוד עמוד עמוד חתן התורה, ותן כבוד לאל גדול וגורא ותזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה".

הרב יוסף יצחק גרונר שליט"א

שליחו של הרבי בנוחם קולוריניא, וחבר מרכז לעניני חינוך.

מסיים מחזור הל"ט לזכרון אביו הרה"ח יהודה לייב גרונר זצ"ל מזכיר כ"ק אומריד גשיא דורנו

סיום הרמב"ם
בשבעה עשר
בתמוז כהכנה
להיכתו ליו"ט
בימות המשיח /
הרב לייבל גרונר
עבר נאמן של
הרבי

טוב⁶, וי"ז תמוז הוא יום של תענית, והרמב"ם כתב בנוגע ליום הזה בסיום הלכות תעניות "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי צום החמישי צום השביעי צום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

והרבי שואל: מה לא מספיק בכך שהרמב"ם יכתוב רק ש"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח", ומה מוסיף ההמשך "ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה", האם לא זה עצמו שהם יבטלו מורה שזה נהי' יום טוב? אלא שמהמשך הלשון "ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה" משמע שזהו ענין נוסף?

ומבאר שם בארוכה שיהי' ב' תקופות בימות המשיח: בתקופה הראשונה, התעניות רק יתבטלו כתוצאה מכך שהסיבה של הצרה תתבטל ובמילא גם התענית תתבטל, אבל אין היום של תענית נהפך ליום טוב וימי ששון ושמחה.

רק אח"כ בתקופה הב', תתגלה פנימיות ענינו של הצום עצמו שזה יגרום שיום זה יהי' גם יום טוב ויום של ששון ושמחה.

וכי' שייך במיוחד להקביעות של סיום הרמב"ם ביום שבעה עשר בתמוז, שהרי ענין הסיום הוא ענין של יום טוב⁸, וזה חל ביום י"ז תמוז, שזהו הכנה קרובה שנגיע תיקף ומיד ממש להתקופה הב' של ימות המשיח.

ב. ישנם הרבה סיומים נפלאים של הרבי במשך השנים, החל מהסיום ב"ט כסלו תשל"ה שאז הי' סיום ארוך ועמוק מאד על הסיום ובפרט על ההתחלה של הרמב"ם.

ברצוני להתעכב על נקודה מהסיום הרמב"ם בשנת תשמ"ו שחל אז בש"פ ויקהל, (וידוע שבאותו הזמן הרבי הי' במצב של צער גדול מאד, ומ"מ אז ערך הרבי הרה"ן על הרמב"ם, וביאר אז את עומק דברי הרמב"ם כמצות ידיעת

זכות גדול הוא לי לערוך כעת את סיום הרמב"ם במחזור הל"ט לעילוי ולזכות נשמת אבי הכ"מ שזכה לשמש ומשמש את הרבי, ויהי' מהשי"ת שזוכה לראות את כל הברכות "דא לממה".

הרמב"ם כותב בסיום וחותם ספרו בסוף הלכות מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר" והרבי מדייק שלא רק שיהי' נמצא בריבוי עצום כעפר אלא שיהי' חשוב כעפר, ולא יהי' תופס מקום ענין הגשמיות, והסיבה לכך היא בהמשך דברי הרמב"ם: "ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" (וזהו אכן הענין של געוץ תחלתו של הרמב"ם בענין "לידע שיש שם מצוי ראשון" עם סיומו בענין "לדעת את ה' בלבד"²) "ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

הרבי ביאר כמ"פ שלשימת הרמב"ם יהיו ב' תקופות בימות המשיח³, דהרמב"ם כתב בהלכות מלכים⁴ "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה וגר ואב עם כבש ונמר עם גדי ירביץ משל וחידה.. אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד",

ואילו באגרת תחיית המתים⁵ כתב דמ"ש בהל' מלכים "אין דברנו זה החלמי" ושייך שהיעודים אכן יקוימו כפשוטו, וביאר הרבי שיהיו שני תקופות בימות המשיח: בתחילה יהי' עולם כמנהגו נוהג, ואח"כ יבטל מנהגו של עולם ויהיו ניסים ונפלאות עד הגם העיקרי של תחיית המתים.

והנה, ענין זה קשר במיוחד עם הקביעות של סיום הרמב"ם בשנה זו החל בהשגה"פ ביום י"ז תמוז: י"ז בנימטריא

- 1) ראה ס' דבר מלכות חידושים וביאורים בהל' מלכים פרקים יא-יב ע' קסח.
- 2) ראה שם ע' שנה. וכב"מ.
- 3) ראה שם סימן פו.
- 4) פ"ב הא"ב.
- 5) פ"ו.

6) ראה בהבא לקמן ספרה"ש התנשא ח"ב ע' 683.
7) לקו"ש תמ"ו ע' 413 ואילך.
8) כמ"ש בנימטריא (שבת שם) שנקרא "יומא טבא לרבנן".

עקמומיות כלל). וזה הי' העיקר שבעיקרים – לציית לגמרי לרבי.

ובזה גופא, אבי הכ"מ תמיד ניסה למצוא דרכים לגרום לרבי נחת רוח, הוא תמיד ביקש מאנשים שיכתבו לרבי בשורות מוכות, והוא בעצמו הקפיד תמיד כשהי' לו בשורה מוכה, לכתוב על כך לרבי.

אני זוכר כשאני ואחי שיחיו היינו בחורים צעירים בישיבה באה"ק, והיינו כותבים דו"ח מהמבצעים שלנו וכתבנו הל' שם "אולי יגרום נחת רוח לכ"ק אדמו"ר שליט"א והרבה פעמים הרבי מחק את המילים "אולי לגרום" וכתב "גרום נחת רוח רב", וענין זה של גרימת נחת רוח לרבי הי' ענין עיקרי אצל אבי,

וכפי שתמיד ראו במוחש, כשאבי עמד על יד הרבי, הוא תמיד הי' מחפש דרך להקל על הרבי בכל מה דאפשר, היינו לגרום נחת רוח לרבי, ושנינו שהרבי הוא כל החיים שלנו.

ובמילא מובן שכן הוא בנוגע לקיום התקנה של לימוד הרמב"ם בכל יום, שהקפיד בזה מאד, וכן הקפיד מאד להשתתף בחגיגת סיום הרמב"ם בכל מחזור ומחזור, שזה הי' ענין עיקרי בחייו.

ויהי"ד מהשי"ת שנוכח לראות את הרבי בעיני בשר כאן יחד אתנו, יחד עם אבי, וכל החסידים, ואבי יזכה להמשיך לשמש את הרבי, ונוכח לראות את גילוי המלך המשיח תיכף ומיד ממש, ולראות אך שמתקיים בפועל ממש שייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

המנחה: ייש"כ הרב יוסף יצחק גרונו שליט"א, בנו של הרב יהודה לייב גרונו ז"ל, אשר כנ"ל, הרב גרונו הכ"מ הקפיד להשתתף בכל סיום מחזור הרמב"ם ממש.

ויהי"ד מהשי"ת שיהי' להרב יוסף יצחק גרונו שליט"א כל הברכות בבני חיי ומונוא ריחא והרבה נחת מכל יו"ח בבריות גופא ונהורא מעליא ובשמחה רבה.

וכן לברך את אמך שתליט"א (אשר חבר) אשת חיל, אשר תמיד התמסרה עבור אביך המוכיר ע"ה. ושיהי' לה הרבה נחת ממך ומכל יו"ח שליט"א.

הרבי ביאר⁹ את הפסוק שהביא הרמב"ם בהתחלת ספרו "או לא אבוש בהבימי אל כל מצויתך" שענין הבושה הוא כאשר האדם עושה דבר שהיפך כללות ענינו, דענינו של כל יהודי הוא זה שהוא עד על הקב"ה כמ"ש¹⁰ "אתם עדי" שע"י הנתנתו של יהודי באופן של ביטול והתמסרות להקב"ה אוי האדם הוא עד על הקב"ה.

ובענין זה ברצוני לומר בנוגע לענין אישי, בנוגע לאבי הכ"מ מזכירו של הרבי, שבמשך כל שנותי גדלתי בצל אבי הכ"מ, אשר בו ראיתי ענין ההתבטלות וההתמסרות לגמרי לרבי, ממש בבחי' עבד - שכל מציאותו הוא מציאות האדון, כל חייו ממש היו מסורים לגמרי לרבי, חייו הי' הרבי, הכבוד שלו הי' הרבי, היראה שלו הי' הרבי. וגם אחרי זה שהי' משמש בקודש אצל הרבי במשך ריבוי שנים (ס"ה 44 שנים), הגה כל פעם שנכנס לחדרו הקדוש של הרבי, הי' זה באותו ביטול, ובאותו היראה¹¹.

עוד נקודה בנוגע לאבי הכ"מ הקשור לענין לימוד התורה (והרי אנו עורכים כעת סיום הרמב"ם הקשור לענין לימוד התורה): אבי הכ"מ תמיד אמר לי, שמעת שהרבי תיקן ללימוד הרמב"ם בכל יום באחש"פ תשד"מ זה הי' ענין יקר מכל יקר". וגם (אף שכעת עורכים סיום גם על פרק אחד, הגה) תמיד אמר לי אבי הכ"מ שאצל הרבי לימוד שלשה פרקים הי' ה"עיקר שבעיקרים".

וגם עוד נקודה הקשור לאבי הכ"מ ולימוד התורה, שלימוד התורה הוא הדבר שקישר את אבי הכ"מ עם הרבי מעיקרא: קודם הנשיאות, עוד בהיות אבי בחור, הי' נכנס אל הרבי, מאוחר כלילה, לשאול שאלות בלימוד התורה. ומאו החל הקשר של אבי עם הרבי, ואז התחיל הרבי לבקש מאבי שיעזור לו בהוצאת הספרים של קה"ת, ועד שלבסוף הרבי לקח את אבי תחת כנפיו הק' ומינה אותו לשמש אותו כמזכירו האישי.

ורואים באבי ב' נקודות אלו, לכל לראש ענין ההתבטלות וההתמסרות לגמרי לרבי, וכן ה"קאך" (הלהט) בלימוד התורה של הרבי, היינו בכל מילה ומילה של הרבי בשוחותיו הק' באגרותיו הק' בסיפוריו הק', הכל הי' יקר מכל יקר אצלו.

בכל ליל שבת ממש הי' אבי הכ"מ חוזר בשולחן שבת, נקודה ממכתב של הרבי שלא הי' מפורסם עדיין (שהוא קיבל רשות לפרסמו), וכן הי' מספר סיפור מהרבי, כל החיות שלו הי' – הרבי! ובנוסף לכל הנ"ל הי' לו גם אהבה רבה וגדולה מאד לרבי.

ועוד נקודה אחת, בשמשו את הרבי, הי' אצלו ענין הצינות ומשמעת, ולכאורה יש לשאול: הרי אם הרבי אומר לעשות משהו בודאי יש לעשות אותו, ומאי קמ"ל? אלא הכוונה כאן הוא, לעשות את הדבר בדיוק כמו שהרבי אמר לעשות, ולהדר בזה (היינו לא לנסות למצוא איזה דרך לקיים את הענין בדיעבד, ורק לצאת ידי חובה, רק לקיים אותו בחציו וכו', אלא חייב למלאות את רצונו בשלימותו בלי שום

9) דפס ב' דבר מלכות הנ"ל ע' רצט ואילך.

10) ישע"י מג, י.

11) והוא לא התרגל לזה שנכנס לרבי כל כך הרבה פעמים.

הרב יוסף יצחק גרונו שליט"א

שליחו של הרבי בגורם קולוריינא, וחבר מרכז לעניני חינוך.

מסיום מחזור הל"ש לכרת אביו הרב"ח יהודה לייב גרונו צ"ל מוכר כ"ק אדמו"ר נשיא הורנו

סיום הרמב"ם

בשבעה עשר

בתמוז כהכנה

להיכתו ליו"ט

בימות המשיח /

הרב לייבל גרונו

עבד נאמן של

הרבי

- המשך -

לזכרונו של הרה"ג הרה"ח הור"ח אי"א נו"ג עוסק בצ"צ באמונה וכו' הר' אהרן יעקב שוויי זצ"ל, המד"א בק"ק קראונהיים מרפסים אנו בזה דרשתו האחרונה (לע"ע) שאמר בסיום הרמב"ם העולמי ביום כ"ג אלול ה'תשע"ט וכן את הדברים שבכתב שמסר למערכת קובץ סיום הרמב"ם אחרי הסיום בכדי להדפיסם בקובץ שי"ל בער"פ תש"פ ויה"ד מהשי"ת שתיקף ומיד ממש יקויים היעוד והקיצו ורגנו שוכני עפר והוא בתוכם

רוכים הבאים,

שמחה גדולה היא לראות את כולכם ולהשתתף יחד בסיום הרמב"ם, והרבי - מייסד הלימוד היומי ברמב"ם, בודאי יברך את כאו"א בשנה טובה ומתוקה במוב הנראה והנגלה.

ויעזור השי"ת שמסיום זה ילכו מיד לקבל פני משיח צדקנו.

ובטח עיקר הכונה בחגיגות סיום הרמב"ם היא להביא תוספת הידור בלימוד הרמב"ם, היינו שלכאו"א תהי' יותר חיות בלימוד הרמב"ם הן בכמות, שמי שהי' רגיל ללמוד פרק אחד ויכול ללמוד שלושה פרקים יעשה כן, והן באיכות שהלימוד יהי' בתוספת עיון.

וכאן המקום לעודד להוסיף גם בכל שאר המבצעים של הרבי, ולכל לראש אהבת ישראל ואחדות ישראל של בני ישראל ביהוד, ובכלל זה להוסיף בצדקה של עזרה לחגים הבעל"ט הזקוקים לזה כמ"ש לגבי ראש השנה: "ושלחו מנות לאין נכון לך", והרי גם לימוד הרמב"ם נועד לאחד בין הלומדים.

שנה טובה ומתוקה לכאו"א, בתוך כלל ישראל.

*

שימת הרמב"ם ואדה"ז במכירת פיקדון של חמץ בער"פ

הוספה לאח"י:

בעזה"י

שייך לסיום הרמב"ם כ"ג אלול תשע"ט:

בהל' שאלה ופקדון כותב הרמב"ם: "המפקד חמץ אצל חבירו והגיע זמן הפסח, הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית מיום י"ד, מכאן ואילך יוצא ומוכרו בשוק לשעתו, משום השב אבידה לבעלים". וכ"ה מסקנת הגמ' בפסחים

דף י"ג ע"א: וכן נפסק להלכה: באין פלוגתא.

אבל כאם עבר המפקד ולא מכר את החמץ, ולאחר הפסח שעדיין אסור החמץ בהנאה, תובע המפקד שהנפקד ישלם לו דמי חמצו, פליגי בזה אדמוה"ז והמג"א אם הוא חייב לשלם שהמג"א ס"ל דחייב המפקד לשלם. דהא שומר חנם שהי' יכול להציל ברועים ובמקלות ולא הציל חייב, הכא נמי הי' לו למוכרו קודם זמן איסורו.

ואילו אדמוה"ז כותב שהמפקד פטור מלשלם והמעם משום דכיוון דכל חיוב המכירה הוא רק מדין מצות השבת אבידה, לכן הוא פטור מלשלם, ככל ארם שאינו מתחייב לשלם אם ביטל המ"ע של השבת אבידה.

והמעם שאינו חייב עבור חיוב השמירה מכאן אדמוה"ז שם שהוא מפני שהשומר לא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שיהא שמור לבעליו ולא יחסר ממנו מאומה וכו' אבל לא קיבל עליו למוכרו בע"פ שאין זו בכלל שמירה, שהרי במכירה זו מוציאה מרשות בעליו, ואינו חייב כלל למוכרו בער"פ מחמת שקיבל עליו לשמורו אלא מחמת מצות השבת אבידה לחוד.

וי"ל דפליגי אם קבלת השמירה של השומר היא רק על החפצא להחזירו לבעליו בשלימות, ולכן כשמוכרו ומוציאו מרשות בעליו הרי זה היפך חיוב השמירה, אף שעי"ז הוא מציל לבעליו את שיווי החפץ. והמג"א ס"ל דחיוב השמירה והאחריות של השומר הוא גם על שווי החפץ. שג"ז נכלל בקבלת חיוב השמירה של השומר, ולכן חייב השומר גם להוציא החפץ מרשות הבעלים אם עי"ז הוא מציל את השווי של החפץ.

והרא"י שמביא אדמוה"ז לשיטתו הואי שכותב שזהו משמעות הגמ' והרמב"ם, שחיוב המכירה של החמץ בער"פ הוא רק מחמת השבת אבידה.

וי"ל דהמשמעות היא, דאם עיקר החיוב הוא מצד קבלת השמירה של השומר כדעת המג"א, הרי הגמ' והרמב"ם היו מביאים את המעם אם המכירה מצד השמירה, שהמעם

8) לגבי מעשה באדם אחד שהפקד דיסקיאה מלאה חמץ וכו' ובא לפני רבי, שעה ראשונה אומר לו המתן, שני אמר לו המתן וכו' חמישית אומר לו צא ומוכרה בשוק וכו', ומסקינן שם להלכה מהא דתנן המפקד פירות אצל חבירו וכו' מוכרו בבי"ד מפני השבת אבידה, וכ"ש הכא (בחמץ שיגיע לשעה שישיית) דהא פסירי לגמרי, ופירש"י שנאסרה בהנאה.
9) בשו"ע הל' פסח סימן תמ"ג ובשו"ע אדמוה"ז שם סעיף ו'.
7) שם בסעיף ח'.
8) וכן הוא דעת הח"י לחלוק על המג"א אבל לא ממעמי של אדמוה"ז עיי"ש.
9) בקר"א שם סעיף ב'.

הרב ר' אהרן יעקב שוויי זצ"ל מרא דאתרא וחבר הבר"צ הק"ק קראון הייטס

הוספה בכמות ואיכות בלימוד הרמב"ם

*

שימת הרמב"ם ואדה"ז במכירת פיקדון של חמץ בער"פ

הרב ר' אהרן יעקב
שוויי זצ"ל
מרא דאתרא וחבר הבר"צ דק"ק
קראון הייטס

הוספה בכמות ואיכות בלימוד הרמב"ם

*

שיטת הרמב"ם
ואדה"ו במכירת
פיקדון של חמץ
בער"פ
- המשך -

הזה עדיף שהרי בחיסרון השמירה הוא מתחייב לשלם, ואילו בחיסרון של קיום המ"ע של השבת אבירה אין בזה חיוב ממון כג"ל.

אמנם החת"ס¹⁰: רוצה ליישב דעת המג"א דמה שאמרו בגמ' וברמב"ם הטעם מפני שהוא משיב אבירה אינו טעם לחיוב המכירה אלא רק לתרץ אך יש לו רשות להשומר למכור דבר השייך לחבירו, והרי רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חבירו, וע"ז אומרים שכדי למנוע ממנו היזק ממון ראשי למכור, וכיון שיש לו רשות למכור אז הוא חייב למכרו מדין קבלת השמירה.

ודבריו צ"ע מוכא, ומכמה טעמים:

א. שהרי המדובר הוא במכירת חמץ בשעה החמישית שאז אם לא ימכור אז, גם קב א' לא ישאר להמפקיד. וכלשון הגמ'¹¹ "דהא פסידי לגמרי" וא"כ פשיטא דמיירי בניחא ל" להמפקיד שהשומר ימכור את חפצו.

ב. אם יש בהמכירה מצד השומר למכור כדעת המג"א, הרי נכלל בזה גם ההיתר למכור בלי רשותו של המפקיד, שהרי ע"ז קיבל עליו השומר האחריות, ובכלל החיוב הזה נכלל גם ההיתר שהרי יש בכלל מאתיים מנה, שעל דעת זה מסר המפקיד את החפץ להשומר לפי שיטת המג"א.

ג. אם עיקר הטעם לחיוב המכירה ע"י קבלת השמירה לא מספיק, אלא צריך לזה קודם הטעם על היתר המכירה מצד השבת אבירה, הרי אז נמצא שהעיקר חסר מן הספר, דלמה נקטו בגמ' וברמב"ם הטעם מפני השבת אבירה, שזהו רק טעם על היתר המכירה ולא על החיוב של המכירה שזהו עיקר הדבר.

ד. אפילו אם נימא דמאיזה טעם שיהי' יש צורך להזכיר קודם את היתר למכירה, ולא להזכיר טעם על החיוב, הרי עדיף להזכיר היתר ומכירה מצד הדין דזכין לאדם שלא בפניו שהטעם הזה הוא יותר מבורר שהוא לא מצד חיוב המכירה אלא מצד היתר המכירה, ואף שיש דעות

(10) בשו"ת או"ח סימן ק"ה.

(11) בפמחים דף י"ג רע"ב.

באחרונים¹² דלא מהני הטעם דזכין לאדם שלא בפניו אלא להכניס דבר לרשותו ולא להוציא ממנו שום דבר, הנה לא מבעי לשיטת הראשונים דס"ל דזכין הוא מטעם שליחות בודאי שאין לחלק בין זכין לאדם לבין זכין מאדם, היינו שהזכין הוא בזה עצמו שמוציאין דבר מרשותו כיון שהוא נחשב כמו שליח, הרי בשליחות לא שייך החילוק הזה כלל שהרי על זה מינה המשלה את השליח. אלא אפילו לדעת הראשונים שזכין הוא לא מטעם שליחות שלפי שיטה זו יש מקום לחלק בין זכין לאדם לבין זכין מאדם שהרי מקרא דילפינן שם בקידושין מנשיא אהרן למטה, הוא רק הזכות שמזכים לאדם ולא הזכות ע"י שמוציאין ממנו אבל מ"מ כאן הרי לא שייך החילוק הזה, כיון שהמדובר כאן הוא בחמץ שהשומר מוכרו, שע"ז המפקיד מקבל תמורתו, היינו הכסף שהוא השווי של החמץ, ובפרט שלענין חמץ הזכין היא להציל את המפקיד מאיסור ב"י וב"י בפסח, שבוה הרי לכו"ע אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו.

וכמו שכתב החת"ס בעצמו¹³: ח"ל: וכן הלכה רווחת למכור חמצו של חבירו בשעה חמישית מטעם זכין לאדם אעפ"י דהוה זכין ממנו לאחר זכין עכ"ל. וא"כ קשה למה לא הביאו בגמ' וברמב"ם הטעם של זכין לאדם שלא בפניו להיתר מכירה במקום להביא הטעם של חיוב השבת אבירה, כיון שלפי דבריו גם הטעם של השבת אבירה היא רק טעם על היתר מכירה, וכנ"ל.

ועפ"י כל זה מוכן שפיר שיטת אדמוה"ו שאין כאן חיוב למכור מצד חיוב השמירה, דאל"ה הרי היו הגמ' והרמב"ם מזכירים טעם זה שהוא עיקר הטעם לחיוב המכירה לפי שיטת המג"א, וגם לא שייך להקשות עליו למה אין מזכירים הטעם של זכין לאדם שלא בפניו שאין זה טעם לחיוב של המכירה אלא רק להיתר המכירה, ולכן שפיר מביאים את עיקר הטעם לחיוב המכירה וכנ"ל.

(12) תוכחו באנציקלופדיא תלמודית כרך י"ב בענין זכין לאדם שלא בפניו.

(13) בשו"ת חת"ס אהע"ז ח"א סי' י"א קטע ד"ה נחזור.

המנחה: איננו יוכל לשכוח אך שהרב אהרן יעקב שוויי ע"ה הי' תמיד בא לכל חגיגה של סיום הרמב"ם, ובכל נאום שלו, בכל שנה ושנה, כלי יוצא מן הכלל, ההדגשה העיקרית של דרשתו הי' שעיקר הסיבה שלנו בלימוד הרמב"ם הוא בכדי להיות מקושר לרבי, הוא אמר כל שנה דרשה חדשה עם חידושי תורה בתורת הרמב"ם, ואמר הרבה דברים, אבל תמיד הוא הדגיש נקודה זו – שעיקר המטרה שלנו בלימוד הרמב"ם הוא בכדי להיות מקושרים לרבי.

ישנה אימרה "צריכים לדאוג לא רק עבור כלל ישראל [הכלל], אלא גם עבור ר' ישראל (היהודי הפרטי)", וזה הי' הרב שוויי ע"ה, הוא הי' רב שלא רק דאג עבור הקהילה בכללותו, אלא גם עבור הפרט, עבור כל יהודי פרטי בקהילה, כל אחד שבא אל הרב שוויי ע"ה, זה לא משנה אם זה הי' איש או אישה או ילד קטן, הרב שוויי ע"ה נתן לו את כל הריכוז שלו לאדם הזה, הי' לו כל הזמן בעולם לשמוע אותו, והו הדבר היחיד שהוא עסוק בו כעת, הוא אף פעם לא אמר לו לדבר מהר, דאף שישנם אנשים שיש להם בעיות וכו' ואוהבים לדבר על כל הצרות ודברים המעיקים אותם, ולוקח להם הרבה זמן לדבר כל עניניהם, להוריד את כל המשאות שעליהם, ולהרב שוויי הי' כל המבלגות בעולם לשמוע לו – הוא הי' איש שלא רק מיפל בכל השכונה ככלל, אלא גם בכל איש בפרטי בפני עצמו, הוא מיפל גם ב"ר ישראל".

ותענוג גדול לנו כעת להזמין את בנו של הרב שוויי לערוך את הסיום, וזהו זכות גדול להרב שוויי ע"ה שיש לו בן שליח בלודון, שהוא יערוך את ההתחלה של המחזור הארבעים לזכרו ולזכותו של הרב שוויי המד"א וחבר הבר"צ דק"ק קראונתייטס.

יתחילו כעת ללמוד המחזור החדש של פרק אחד ליום.

ג. יש לי הכרת הטוב להרב בוטמאן שזיכה אותי להתחיל את המחזור הארבעים של לימוד הרמב"ם לכבוד אבי הכ"מ.

למותר להדגיש את גודל ההתמסרות של אבי הכ"מ ללימוד הרמב"ם, שהי' מקפיד מאד מאד בכל יום ללמוד הרמב"ם היומי, דאף אם הי' טרוד במשך כל היום, הוא לא הי' הולך לישון עד שהי' לומד את השלשה פרקים לרמב"ם היומי,

וכן לא רק לימוד הרמב"ם הי' דבר גדול אצלו אלא גם להשתתף בחגיגת סיום הרמב"ם,

וי"ל ע"פ מ"ש שני דורות של גשמות באים מג"ע להשתתף בשמחתו של המשפחה שעורכים בעוה"ו, ומכיון שבודאי חגיגת סיום הרמב"ם הוא שמחתו של אבי הכ"מ, לכן בודאי בא ומשתתף כעת בחגיגת הסיום הרמב"ם.

ידוע שלפני שנתיים שסבל ממחלה קשה מאד, ובאופן ניסי ממש הוא התרפא מזה, הנה ביום שחזר לביתו מהבית רפואה הוא הי' מאד מאד שמח, והסיבה לזה הי' (לא רק בגלל שהי' אפשר לו לחזור לביתו, אלא) בגלל שבאותו היום הי' חגיגת סיום הרמב"ם, והי' ביכולתו לכא ולהשתתף בהסיום, על אף כל הקשיים הכרוכים בזה, לעלות ולדרת במדרגות, וכן - תבלחמ"א - אמי שתליט"א בעשיית תפקידה לשמור אותו, וניסה לשכנע אותו שלא ילך וכו', ובאמת הי' בלתי אפשרי למנעו כיון שזה הי' דבר שנתן לו חיות.

ד. ואלו הן דברי הרמב"ם בהתחלת ספרו, ובה נתחיל את המחזור הארבעים:

"יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת הנצאור".

וממשיך בהלכה ב' "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות".

וא"מ ז"ל ביאר בסיום הרמב"ם מלפני עשר שנים בתש"ע:

ההוספה של דברי הרמב"ם בהתחלת ספרו על דברי הרמב"ם בסיום וחיותם ספרו הוא, ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" מורה שכל הארץ יהי' מכוסה בדעה

פותחין בברכה של גוט יום טוב.

דאף שזהו יום של שבעה עשר בתמוז שזהו יום של תענית, אבל הרי במקום שעורכים הסיום הוא עדיין לילה ואינו יום של תענית, וא"כ הוא רק ענין של יום טוב של סיום הרמב"ם.

וגם פה בלונדון, שזהו כבר יום, והחל התענית הרי מקיים אנו שתיכף ומיד ממש "ייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ומועדים טובים".

אמידת גוט יום טוב כעת הוא ע"פ מ"ש בגמרא "אמר אבוי, תיתי לי (ישולם שכרי) דכי הוינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא עבידנא יומא טבא לרבנן". שכאשר מסיימים מסכת הוא "יומא טבא לרבנן", ובפרט כעת שזהו לא רק אחד שסיים מסכת, אלא אלפי אלפים ורבבות שמסיימים את כל ספר משנה תורה להרמב"ם, ולא רק סיום על מסכת אחת של גמרא, אלא סיום על י"ד ספרי הרמב"ם שהוא מקבץ לתורה שבעל פה בולה.

מזל טוב לכל אלו שכבר למדו את ספר הרמב"ם ארבעים חסד אחת פעמים, וכעת מתחילים מחזור הארבעים, אשר מעלת התחלת מחזור הארבעים מובן ממ"ש ש"לא קאי איניש ארעתיה דרכיה עד ארבעין שנין",

וכן מזל טוב לכל אלו שסיימו המחזור האחרון במשך השנה האחרונה, ומזל טוב לאלו שלמדו את כל ספר הרמב"ם במשך השלש שנים האחרונות (בלימוד פרק אחד ליום), וכן מזל טוב לכל אלו שסיימו היום את ספר המצות.

בודאי שאפשר לברך כעת את הברכה "שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", להודות ולהלל להקב"ה שנתן לנו את הכח ללמוד את כל ספר משנה תורה להרמב"ם עוד הפעם, ובודאי הוא "יומא טבא לרבנן".

ב. ענין חגיגת סיום הרמב"ם הוא לא רק ענין של נתינת כבוד לרבי, ונתינת כבוד להרמב"ם, אלא כהדגשת הרבי כמ"פ³ שהמטרה של חגיגת סיום הרמב"ם הוא בכדי להוסיף בכמות ואיכות בלימוד הרמב"ם בפועל ממש, ובפרט בשנה זו שמסיימים המחזור של לימוד פרק אחד ליום, שלכן כעת הזמן גרמא שכל אלו שלמדו פרק אחד ליום יתעלו ויתחילו ללמוד שלשה פרקים ליום, וכן אלו שלמדו ספר המצות

(1) שבת קיח, סע"ב ואילך, ובפרש"י שם.

(2) מס' ע"ז ה, ב.

(3) ראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 219. ועוד.

(4) סה"מ קונטרסים ח"א לח, ב. סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 262.

הרב יוסף יצחק שוויי שליט"א

שליח בלונדון, מתחיל המחזור הארבעים לזכרון אביו תה"ג אהרן יעקב שוויי ת"ל המד"א וחבר הבר"צ דק"ק קראונתייטס

כמים לים מכסים

/ הרב שוויי - חסידישע רב

את ה', אבל בתוך הים ישנם הרים ודגים וכו' היינו שישנו מציאות נוספת ואחרת חוץ מדעה את ה', אלא שמציאות הזו תהי' מכוסה בדעה את ה',

משא"כ דברי הרמב"ם בהתחלת ספרו "הוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", מורה שאין שום מציאות אחרת זולתו ית'.

ה. הרמב"ם מתחיל את ספרו בענין זה ש"אין עוד מלבדו", ורק אח"כ מדבר על ה"הויות אביי ורבא" היינו על פרטי הדינים וכו', והו ענין של "חסדישע רב", היינו שאין הכוונה שלוקחים רב ועושים ממנו חסיד, אלא להיפך, שלכל לראש הוא חסיד ורק אח"כ הוא רב, החסידות בא קודם ההלכה. ועד"ו בנוגע לענינו.

ו. שבע שעבר למדנו בפרקי אבות⁵: "ארבע מדות בדעות.. קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד", אבי הכ"מ הי' "קשה לכעוס".

בענין זה ברצוני לספר, הנני זוכר שבשנות הלמ"דים אבי הכ"מ הי' עובד כתר ה"ועד להפצת שיחות", הוא הי' מגי' את השיחות של הרבי קודם שהיו נותנים את השיחה לתנה אצל הרבי, והוא הי' מוסיף את המראי מקומות להשיחה, ועוד,

על כל שיחה הוא הי' עובד כמשך לילות רבות, ונשאר ער לפעמים במשך כל הלילה,

הנני זוכר שהי' לי הזכות לסייע לו בזה, עי"ז שהייתי פותח את הספרים שביקש, ועושה ערימה מהם עבורו, ואח"כ להחזיר הספרים למקומם, ואח"כ בבוקר בדרכי לשיבה הייתי עובר על היד המשרד של הועד להפצת שיחות, ונותן להם את השיחה שאבי עבד עליו כמשך שעות רבות מאד.

פעם אחת לקחתי איתי את המעטפה עם השיחה קצת יותר מידי רחוק, הבאתי אותו איתי לשיבה, ועד שבאתי לשיבה אמרתי שאיני רוצה ללכת מיד עכשיו קודם התפלה בחזרה למשרד של הועד, ואמרתי לעצמי שאני ידחה את הבאתו למשרד הועד עד לאחר התפלה, ובנתיים הנחתי את המעטפה על השולחן, ועד ששכחתי לגמרי מהמעטפה עם השיחה בתוכו.

בסוף כשחזרתי לבית, שאלני אבי "מה עשית עם המעטפה?" ואז נזכרתי שאיברתי אותו בשיבה, ואמרתי על זה לאבני, אז אמר לי אבי בנחת וברוגע "אז בבקשה בא איתי כעת יחד לשיבה לעזור לי למצוא את המעטפה".

במקרה כזה, שאדם השקיע כל כך הרבה כוחות בדבר מסויים, ואז איש אחד מאבד את כל עבודתו, הנה משהו רגיל הי' כועס מאד, אבל אבי הכ"מ לגמרי לא כעס עלי אע"פ שהשקיע כוחות ושעות רבות בשיתה והיא, אלא אמר לי בנחת שרוצה שאבא איתו לחפש את השיחה.

ז. אבי אמר שלי פעם שהסיבה שהסכים לקבל את הרבנות הוא כי הי' לו תענוג גדול לעזור לאנשים אחרים, הוא לא רק נתן תשובות לשאלות, אלא הי' שומע מאזין ומקשיב לשאלות באופן כזה שהשואל הי' מרגיש טוב, השואל הי' מרגיש את עצמו כאדם חשוב ששואל שאלה טובה.

ח. אבי לימד את ענין האמונה בהקב"ה ויראתו באופן נפלא.

הנני זוכר כילד ב"ליוכאווימשער ישיבה" באושן פארקוויי, שהי' אז כמה ילדים יהודים רוסיים, שבאו ללמוד רק לימודי חול, ויום אחד המורה שלהם לא הגיע, אז הם הסתובבו בחדר הכתה של אבי הכ"מ, ואני הייתי באותה העת בחדר, זה הי' אחרי שיעור בנגרא לגירסא, אבי קרא לשני ילדים הרוסיים האלו, ודיבר איתם כמשך כמה דקות, ושאלתי את אבי הכ"מ "למה אתה מדבר אתם, הרי אינם חלק מהכתה שלך?", וענה לי אבי הכ"מ "שמעתי באמצע השיעור בנגרא, שהם אמרו ברוסית דברים שלא מתאים לילד יהודי לדבר דיבורים כאלו, והסברתי להם שלא מתאים להם לדבר דיבורים אלו".

וחשבתי לעצמי, שרחמנות על הילדים האלו שלא ידעו שאבי מבין רוסית, והם לא יכלו להצניע את דיבורם, ואמרתי לאבני "אמרת להם שאתה יודע רוסית?" וענה לי "לא", אז שאלתי "אז היאך אמרת להם שאתה יודע שהם אמרו דברים שלא מתאימים לדבר?" וענה לי "אמרתי להם, שכל פעם שיהודי אומר או עושה משהו, דבר שהוא עושה רושם כאיש שהוא על הפנים שלי", אז שאלתי את אבי הכ"מ "למה לא רק אמרת להם שאתה יודע רוסית?" וענה לי אבי הכ"מ "אני רציתי שהם יזהרו מלדבר דברים לא טובים לא רק בשעה שיש מישהו אחר בחדר שמבין רוסית, אלא גם כאשר אף אחד לא נמצא בחדר חוץ מהקב"ה", והו האופן שפעל עליהם לא לעשות דברים לא הגונים וענין האמונה בהקב"ה, שכל דבר שעושים עושה רושם, וכן לימד הענין של יראת שמים, זה הי' כל חייו, "הוי' אחד" "אין עוד מלבדו".

ט. כאשר הרבי הי' מעורר על ענין השליחות, כתב אבי הכ"מ לרבי שהוא רוצה לנסוע לשליחות, וענה לו הרבי דו ביסט א שליח דא (אתה שליח כאן) ע"י העבודה שלו בחינוך.

חוץ מהנ"ל, הי' לו קביעות בכל יום ראשון גם ללכת לשדה התעופה לעשות מבצע תפילין, יחד עם הרב יצחק נמס ע"ה, והרב מוטל חן ע"ה.

פעם פגש זוג צעיר בשדה התעופה, וביקש מהבעל להניח תפילין, והלה סירב, אז אשתו אמרה לו "אני מוכנה להניח תפילין, אני מניחה תפילין ב"טמפל", אז אבי שאלה "על איזה יד את מניחה את התפילין?" וענתה "כפשוט, ביד שמאל", אז שאלה "האם היד ימין מתקנה ביד שמאל, שרק היא המניחה תפילין ולא גם עלי" (ביד ימין)? וענתה "כודאי שלא", אז אמר לה אבי הכ"מ "בעלך הוא כמו היד שמאל שהוא זה שצריך להניח תפילין, ואת כמו היד ימין שלא זקוקה להניח תפילין", ומצאה חן בעיני' שהוא המשיל אותה ליד ימין, ובעלה ליד שמאל, והיא שכנעה את בעלה להניח תפילין.

ויה"ר שיקויים היעוד "והקיצו ורגנו שוכני עפר" ואבי ישתתף אתנו לא רק בסיום הרמב"ם אלא גם בסיום הגלות כאשר יקויים היעוד "ייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים" בהתגלות מלכנו משיחנו.

גוש יום טוב.

הפגתה: ישר כח גדול מאד להרב יוסף יצחק שוויי שליט"א שעוד התחלת הרמב"ם לזכרון ולזכות אביו הרב אהרן יעקב שוויי ז"ל. ועל המתחיל של המחזור, הרב יוסף שוויי שליט"א נאמר הנסח שכתוב בסידור שאומרים לחתן בראשית "יען נעשתה ראשון למצוה נמורה מה רב טובך ומשכורתך יתירה", ובזכות זה יתברך אמך מרת שוויי שתחי' לאורך ימים ושנים ארוכים והרבה נחת ממך ומכל יו"ח, מתוך בריאות ושמחה.

הרב יוסף יצחק שוויי שליט"א

שליח כלונדון, מתחיל המחזור הארבעים לזכרון אביו הרב"ג אהרן יעקב שוויי זצ"ל המר"א וחבר חברי ד"ק קראונתייסס

כמים לים מכמים

/ הרב שוויי -

חסידישע רב

- המשך -

המנחה: ישנו שיחה של הרבי בו הוא מכאר, דלכאורה אחרי סיום פרשת ברכה למה אין אישורה הפסק בו אפשר לנוח קצת, ואמר אז שכל ילד בן חמש למקרא יודע שהסדר הוא "לעיני כל ישראל בראשית ברא אלקים" ואין ביניהם שום הפסק, אזי כמו"כ כעת בנוגע לספר הרמב"ם, מיד אחרי הסיום עשינו ההתחלה.

והיכף ומיד ממש יבא המשיח, ואין צורך לחכות עד סיום מחזור הארבעים בכדי שיבוא.

נומין כעת נוואם מכובד, שהוא דור שלישי של נוואמים בסיום הרמב"ם, הלא הוא הרב של בנרבק הרה"ג חיים יצחק אייזיק לנדא, שוקנו – הרה"ג יעקב לנדא ע"ה זכה לנאום בסיום הרמב"ם בשנת תשמ"ה, וכן בנו הרה"ג משה לנדא ע"ה זכה לנאום הרבה פעמים בסיומו הרמב"ם, ונומין כעת את הרה"ג חיים יצחק אייזיק לנדא לנאום בסיום שלנו כעת.

וכזה מתקיים אצל הרה"ג יעקב לנדא ע"ה מאמחו"ל¹ "אמר רבי יוחנן: כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, וכן בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר: ואני זאת בריתי אותם.. לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם".

הרב חיים יצחק אייזיק לנדא שליט"א

מר"א דבני ברק

לימוד התורה ע"י נשים

(1) ראה שיחוק'ק תשל"ז ע' 116. שיחת ליל שמח"ת תשל"ג מע"ה. התועדויות תשמ"ג ח"א ע' 309.
(2) כבא מציעא דף פה ע"א.

ברשות הרבנים החשובים וכל המשתתפים בסיום הרמב"ם, אשר כל המשתתפים מקושרים יחד, אף שזהו באמצעות טכנולוגיות מסוימות, אבל ברוחניות ששם ישנו הקשר של כולם יחד,

"הקב"ה מקדים תרופה למכה"¹ – עי"ז שהקב"ה ברא את הטכנולוגי שעל ידו אפשרי לנו להתקשר יחד כעת ולערוך את חגיגת סיום הרמב"ם, וזהו גם כחי' יתרון האור מתוך החושך² – שגם אלו שנמצאים בריחוק מקום בגשמיית, וכדרך הם אינם משתתפים בסיום הרמב"ם בכל שנה בגופם, הנה כעת ע"ה הטכנולוגי³ – הם כן משתתפים בחגיגת סיום הרמב"ם.

ב. מכיון שבשנה זו חגיגת סיום הרמב"ם היא על כל ג' המסלולים של לימוד הרמב"ם (הן שלשה פרקים, הן פרק אחד, והן ספר המצות) שבו נכללים גם נשי ובנות ישראל, ברצוני לומר דבר תורה בדברי הרמב"ם, שבו מודגש החשיבות של לימוד התורה גם על ידי נשים ובנות, אשר ענין זה קיבל תנופה אדירה ע"י התקנה של הרבי בלימוד הרמב"ם בכל יום.

כתב הרמב"ם בריש הלכות תלמוד תורה: "נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה".

ולכאורה מיד נשאלת השאלה: מדוע פותח הרמב"ם את הלכות תלמוד תורה בדיני הפטור של נשים, ולכאורה הו"ל לפתוח בדיני המחוייבים בתלמוד תורה, ורק אח"כ לכתוב את דיני אלו הפטורים?

ויקשה עוד יותר ממה שרואים בהלכות תלמוד תורה של אדה"ז שהוא אכן פותח תחילה בדיני המחוייבים בתלמוד תורה, ורק אח"כ בהלכה י"ד כותב שנשים פטורים מתלמוד תורה?

ב. ויש לומר הביאור בזה:

ויובן זה בהקדים שאלה נוספת, כתוב בגמ' סוטה⁴ שהתורה מנין ומציל את האדם מכל צרה, ושואלת הגמ' באיזה זכות יש לנשים שיגן עליהם, "זכות דמאי (מגינה כל כך [על אישה]). פרש"י) אילמא זכות דתורה (שהיתה עוסקת

בתורה. שם) היא אינה מצווה ועושה היא.. רבינא אמר לעולם זכות תורה ודקאמרת אינה מצווה ועושה נהי דפקדי לא מפקדא (דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם וכיון דאינה מצווה אין שכרה גדול כמצווה ועושה) באגרא דמקרין ומתניין בנייהו" – "שמורחות על בניהן להביאן לבית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה" – "ונפרן להו לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא" – "וממתינות לבעליהן שיוצאין לעיר אחרת ללמוד תורה".

ולכאורה צ"ל: הרמב"ם כותב בהל' תלמוד תורה בהמשך הפרק בהלכה י"ג "אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האישה. מפני שלא נצטווה. וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצווה שעושה אלא פחות ממנו". וא"כ צ"ל אמאי הזכות שמגן ומציל את הנשים היא לא לימוד התורה עצמה שלהם, אלא בכך שהיא מסייעת לבעלה וילדי' ללמוד תורה? היינו למה השכר של הסייע של ללימוד התורה היא גדול מהלימוד התורה עצמה?

והנה אע"פ שאינה מצווה ועושה, אבל מ"מ יש כאן מעשה של לימוד התורה עצמה, ולא רק סיוע ללימוד התורה, וכמו שהסיוע היא לא מעשה הלימוד וזה עצמו היא זכות עבודה, א"כ למה לא הלימוד בתורה עצמה שלה איננו הדבר מה שמגן ומציל את האישה, אלא אך ורק הסיוע שלה?

ג. ואולי י"ל הביאור בזה ע"פ מ"ש התוס' במס' קדושין⁵ "גדול המצוה ועושה: נראה דהיינו מעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצמצער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח", היינו דמי שמצווה ועושה יש בו יראת חמא אם לא יעשה המצווה, כי קיום המצווה לא תלוי ברצונו (אם רוצה לקיים אם לא), אלא הוא מחוייב לקיים המצווה גם אם אין זה לא כפי הנחיות שלו, ולכן הוא מקפיד יותר לקיים המצווה, ולכן גם הקב"ה קבע שכר לאלו המצווים בלימוד התורה, משא"כ אלו שפטורים, שאין להם יראת שמים לקיים המצווה, שלכן גם שכרם אינה גדול כ"כ.

ועפ"ז אפשר לכאר אמאי ה"מנא ומצלא" לנשים הוא לא הלימוד התורה עצמה שלהם, אלא בכך שלא מונעים את בעליהם מלימוד התורה, וזה שהם מסייעים את ילדיהם ובעליהם בלימוד התורה:

הלימוד תורה שלהם עצמה היא בבחי' "אינה מצווה"

(4) לא, א ד"ה גדול המצוה.

(1) מגילה יג, ב.

(2) קהלת ב, יג.

(3) כבא, א. [ולחעיד מברכות ז, א: "א"ל רב ל"י חייא נשים כמאי זכין באקריי בנייהו לבי כנישחא ובאתגוי גבריהו כי רבנן ונפרן לגבריהו עד דאתו מבי רבנן"].

וכו' וכו', היינו, מזה שרואים דאף אלו שהם פמורות מתלמוד תורה, מ"מ כל חייהם היא מסכיב תלמוד תורה, זה מראה את גודל מעלת התורה והיוקר והחשיבות של לימוד התורה, דאף מי שפטורה מתלמוד תורה, מ"מ כל חייה היא לסייע לתלמוד תורה, זה עצמו מראה על גודל מעלת התלמוד תורה.

ולכן זה שהיא מסייעת לתלמוד תורה זהו גם זכותה שמגנא ומצלא עלי, רק מראה את גודל מעלת התלמוד תורה, שרק הסייע שלה ללימוד התורה היא הזכות שתנין עלי.

ועפ"ז מוכן ומבואר מה שהרמב"ם פותח את הלכות תלמוד תורה בענין שלילית החיוב בתלמוד תורה, ולא בענין החיובי: הרמב"ם מכאן כזה את גודל מעלת העסק בתורה, שגם מי שפטור מת"ת, מ"מ גם הוא עמוק במשך כל ימי חייו רק בלימוד התורה,

ובמילא הסברת גודל מעלת לימוד התורה בריש הלכות תלמוד תורה נותנת חיות מיוחדת במשך לימוד כל הלכות אלו.

ו. נתחוק כולנו בלימוד התורה, ובדאי בקביעות לימוד הרמב"ם לפי התקנה של הרבי, ובמיוחד בתקופה זו – שזקוקים ביותר להענין דתורה מגנא ומצלא, שזכות לימוד התורה היא גדול מאד,

דאף שמצד אחד ישנו קושי גדול מאד בלימוד התורה כרבעי, כי אין הולכים לבית המדרש ללמוד תורה ברבים כרגיל, אך מצד שני – האפשרויות של לימוד התורה נתגדלו מאד, וכפי שרואים ברנע זה עצמו, דאף שנמצאים ברחוק מקום זמ"ג, ואף אם אחד נמצא בביתו וכו' מ"מ בקלות ישנו האפשרויות לכולם להצטרף יחד בחגיגת סיום הרמב"ם וללמוד תורה יחד, ובאופן כזה יכול גם להצטרף בשיעורי תורה יחד, ובהתועדויות חסידותיות יחד.

רק היום יצא לי לדבר עם יהודי חסידי העמוק במקצועו כרופא, והוא אמר לי שהקרונה גרם לו הוספה במצבו הרוחני, כי עכשיו יכול הוא להצטרף לכל כך הרבה שיעורי תורה מכל מקום שהוא נמצא, גם כשהוא נמצא במקומו בבית רפואה, במצב שאי אפשר לו לעזוב את מקומו או לעזוב את ביתו כו', ובלחיצת "ענפער" הוא מצטרף לשיעורי תורה, בלחיצת "ענפער" הוא מצטרף להתועדות חסידית, ובמילא יוצא שכמות לימוד התורה שלו, וכמות הצטרפותו להתועדויות חסידותיות גדלו הרבה יותר.

ובמילא כל הנ"ל צריך לעורר אותנו להצטרף יותר לשיעורי תורה, ולהוסיף בלימוד התורה בכלל, ובפרט בקיום הוראת הרבי בלימוד הרמב"ם, והקב"ה יעזור לנו להוסיף בכמות לימוד התורה.

וזכות זה אנו נזכה לקיום וראיית ההלכות שבסיום הרמב"ם, ההלכות של מלך המשיח, שנראה את הלכות אלו מתקיימים בפועל ממש – הלכות המלך המשיח, שיבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצינו תיכף ומיד ממש.

ולכן אין בזה הענין של יראת חטא, ולכן גם השכר אינה בזה כל כך, ובמילא מוכן למה גם המגנא ומצלא היא לא בזה שהיא לומדת תורה.

משא"כ זה שהיא מסייעת לילדי ללמוד תורה, ולא מונעת את בעליהם מלימוד התורה, זה עצמו הוא ציווי שעליהם לקיים – לסייע את לימוד התורה, ויש איסור מפורש עליהם למנוע את לימוד התורה, ובמילא היראת חטא שבזה גדולה יותר, ובמילא השכר היא גם גדול יותר, ודוקא בזה ישנו הענין של מגנא ומצלא.

ד. ויש לומר יתירה מזו:

חלק מהציווי שעליהם לשלוח את בניהם ללמוד תורה, ולסייע לבעליהם ללמוד תורה, הוא זה עצמו שהיא לומדת תורה, והיינו: ע"ז שהבעל רואה את אשתו לומדת חת"ת ורמב"ם, זה עצמו דוחף אותו שגם הוא ילך לבית המדרש ללמוד תורה, דאזיה פנים יש לבעל כאשר אשתו, שהיא בעצם פטורה מלימוד התורה, יושבת ולומדת תורה, והבעל (שמצוה בלימוד) לא ילמד?!

ועד"ז בנוגע לבנים, דע"ז שרואים את אימם לומדת תורה, זה פועלת עליהם ללמוד תורה, כידוע שהדרך הכי חזק להשפיע על מישהו באזיה ענין הוא הדוגמא חי של האדם בעצמו.

וא"כ יוצא שלימוד התורה של הנשים נכללת בתפקידם לעורר את בעליהם וילדיהם ללמוד תורה, ואז העידוד והסייע שלהם בלימוד התורה של בעליהם וילדיהם נכלל בקיום המצוה של הבעל והילד בלימוד התורה, כי הם הגורמים של הלימוד, ואז הם מקבלים חלק מהשכר של לימוד התורה של הבעל, מהתורה שהבעל והילד למד בזכותה, ואז יש לה השכר של מגנא ומצלא כחלק מלימוד התורה עצמה של בעליהם וילדיהם, היינו יש לה חלק משכר לימוד התורה עצמה בבחי' מצווה ועושה של הבעל, כי לימוד זה נפעל על ידה.

וא"כ יוצא שגם בשעה שהיא לומדת תורה עצמו, היא מקבלת מזה עצמו שכר של לימוד התורה עצמה בבחי' מצווה ועושה, ולא רק מסייעת ללימוד התורה. היינו שמקבלת שכר של מצווה ועושה, ומגנא ומצלא, מלימוד התורה עצמה בעלה שנפעל על ידה.

ה. ועפ"ז אפשר לבאר מה שהרמב"ם פתח את הלכות תלמוד תורה בענין הפטור של נשים מתלמוד תורה:

ידוע שהרמב"ם פותח הרבה חלקי הלכות בהסברת גודל המעלה של קיום מצוה זו, ע"ד ריש ספר הי"ד, בנוגע למצות ידיעת ה' שכותב "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון", היינו שמצות ידיעת ה' היא היסוד של כל התורה ומצות,

ועד"ז י"ל בנוגע למצות תלמוד תורה: הרמב"ם פותח את הלכות אלו בענין שלילית החיוב בתלמוד תורה, באמרו שנשים פטורות מתלמוד תורה, ולא כתב ע"ד החיוב שיש בלימוד התורה, כי ברצונו לבאר את גודל מעלת החשיבות והיוקר שבמצות תלמוד תורה,

כי, כזה שכותב שנשים פטורות מתלמוד תורה, מיד מתעוררת השאלה: הרי רואים שכל חיי האישה מסובבת את תלמוד תורה, החל מהשכמת הבוקר, שממפלת בילדים שילכו ללמוד תורה, וכן היא מסייעת לבעלה בתלמוד תורה

הרב חיים יצחק אייזיק
לנדא שליט"א

מר"א רבני בק

לימוד התורה ע"י
נשים

המשך -

ברשות מורי ורבותי, קהל עדת ישראל, אנשי שם וכו'

הרבי דיבר פעמים רבות על כך שדרמב"ם מביא שני פעמים בספרו "יד החזקה" את הפסוק² "מלאה הארץ דעה את ה' וכו'", פעם אחת בהלכות תשובה³, ועוד הפעם בסיום וחותם ספרו בסוף הלכות מלכים.

ודייק הרבי, שבהלכות תשובה כתב רק את המילים "מלאה הארץ דעה את ה'", ולא סיים הכתוב "כמים לים מכסים", ואילו בסיום וחותם ספרו כתב "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרכה, וכל המערגים מצויין כעפר", וההשפעה הכי גדול הוא המשך הלשון של הרמב"ם שם "ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד (היינו שגם אנשים פשוטים כערכנו יהיו עסוקים לדעת את ה' בלבד וגם אנו נבין ונשיג דברים הכי עמוקים כדלקמן), ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' (שעד כאן הביא הרמב"ם גם בהלכות תשובה, וכאן מסיים הפסוק) כמים לים מכסים".

וביאר הרבי את החילוק בין "מלאה הארץ דעה את ה'" בהלכות תשובה, וההוספה "כמים לים מכסים" שבסיום וחותם ספרו, וזלה"ק:

החילוק שבין "מלא" ל"מכוסה", הוא, שב"מלא" נשאר הכלי בציורו הקודם, משא"כ ב"מכוסה", שלא רואים עוד את הכלי. כלומר, המילוי אינו מבטל ומשנה הכלי, ואילו הכיסוי (משנה ו) מבטל הכלי.

ובגור"ד: "מלאה הארץ דעה את ה'", פירושו, ש"הארץ" נשארת מציאות לעצמה, ובמילא, גם כאשר "דעה את ה'" ממלאת כל מציאות "הארץ" עד שאין נקודה אחת פנוי, הרי, מכיון שסוף גשורת הארץ מציאות לעצמה, יש אפשרות שהנהגת הארץ (והאדם) תהי' שלא כ"דעה את ה'"; משא"כ ב"כמים לים מכסים" - מכיון שמציאות הארץ מכוסה ובטלה לגמרי ל"דעה את ה'", בדוגמת קרקעית הים שמכוסה (ובמלה לגמרי) במים (כמ"ש הרמב"ם לפנ"י⁴ ש"מים" רומז ל"מי הדעת"), אין אפשרות להנהגה שלא כ"דעה את ה'", כי, הארץ כולה מוקפת ומכוסה לגמרי עד שלא רואים דבר נוסף מלבד "דעה את ה'".

...בהלכות תשובה (שקדוב ל) התחלת ספר הי"ד - מכיון שהלימוד הוא באופן שנגרש מציאות וגרדי האדם והעולם שבהלכות התורה (ציוויים והוראות להאדם בנוגע להנהגה בעולם), ולכן, השלימות שיכול להגיע אלי' אינה אלא באופן ד"מלאה הארץ דעה את ה'", שגם כאשר האדם והעולם הם מלאים ב"דעה את ה'", ה"ז בגרדי האדם והעולם - "מלאה הארץ" (שמצדם יש אפשרות לענין היפך רצונו, ולכן צ"ל ענין

התשובה).

משא"כ בהלכות מלך המשיח שבסיום וחותם ספר הי"ד - מכיון שהלימוד הוא באופן שמודגש בעיקר המעלה העצמית בהלכות התורה, רצונו של הקב"ה, שלמעלה מגרדי האדם והעולם, וביחד עם זה, פועלת שינוי בהאדם והעולם שמצד גדרם הם יהיו כפי רצונו של הקב"ה, ה"ז באופן שגרדי האדם והעולם נעשים כגרדי התורה - "כמים לים מכסים".

עבלה"ק.

ב. אני הקטן אינו נמנה מחוג חסידי חב"ד, אף שלמדתי הרבה חסידות חב"ד, וכבר מקמנתי הייתי לומד חסידות חב"ד, וזכיתי לבא לרבי ריבוי פעמים, בהתווערויות, בקבלת לקח וכו', ויש לי סיפורים עם הרבי וכו', ואני מרגיש התקשרות גדולה מאד לרבי,

אלא שהחסרון הוא, שאני מרגיש שההתקשרות שלי היא כמו איש שעדיין בחוץ, כמו איש זה,

ולכן אני יכול להעיד לכם מהשקפתי, כאיש שלא נוגע בדבר, שלדעתי, הסיבה שהרבי רוצה כל כך שיקיימו את התקנה דלימוד הרמב"ם הוא בכדי שכבר כעת, ברגעים האחרונים של הגלות, כשעומדים ממש ברגעים ספורים קודם הנאולה, גם עתה יבא האדם להדרגא של כמים לים מכסים (ובעוד רגע נהי' כבר בהנאולה כאשר יעוד זה יתקיים במילואו),

ותנני יכול לומר עדות, דכאשר עמדתי מול הרבי, הרגשתי ממש כמו שאני מכוסה לגמרי בדעה את ה', אני ממש מעמתי את הזמן בימות המשיח של "כמים לים מכסים", הרגשתי בטל לגמרי לאלקות, לא הרגשתי עצמי יותר כמו מחי משה בן פערל, איש קטן עם כל השטויות שלו, אלא הרגשתי כמו איש שנמצא מכוסה לגמרי בדעה את ה' כמים לים מכסים. כשעמדתי מול הרבי זה ה' הפעם בחיי שהרגשתי ה"כמים לים מכסים" של ימות המשיח.

לכן מוכן בפשמות למה דוקא הרבי הוא זה שגרם שאלפים ורבות וכו' שיתחילו כבר להיות מכוסים לגמרי בדעה את ה', שיקפצו כבר לתוך ה"מי הדעת המהור", המים של עבודת ה', שאנשים יתחילו כבר להרגיש שמציאותם האמיתית היא ה"דעה את ה'".

בענין זה ברצוני לספר סיפור נאה מאד של הרבי שקראתי לאחרונה באיזה ירחון:

הי' ילדה קטנה שמקורה לא מבית חסידי, שלכן לא ידעה מה מתאים לומר לצדיק נשיא ורבי, ולקחו אותה לקבל דולר מהרבי ביום ראשון, וכשעברה מול הרבי אמרה "רבי מליובאוויטש אני אוהבת אותך", והרבי אמר לה "תודה רבה" ותושיש לה דולר, והפיסק לרגע, ואז הושיט ידו הק' שנית ונתן לה דולר נוספת ואמר לה "זהו עבור אתה".

אנו עומדים כעת זמן קצר מאד מאד קודם הזמן של "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", הזמן שכולנו נעמוד בשורה לעבור לפני משיח צדקנו,

והקב"ה ומשיח צדקנו יודעים את כל הניסיונות שלנו להיות יהודים טובים ולחיות כפי המתאים לשולחן ערוך והמשנה תורה להרמב"ם, כשעומדים ברגעים האחרונים של

הרב משה וויינברגר שליט"א

רב קהילת אש קודש בלונג איילנד

כמים לים מכסים

1) ראה בארוכה בס' דבר מלכות הנ"ל שיחה זו ובנספחים שם, יותר משלושים ביאורים של הרבי בה.
2) ישע"י יא, ט.
3) פ"ט הלכה ב.
4) ראה ס' דבר מלכות שם ע' שיג ואילך.
5) סוף הל' מקוואות.

הגלות, רגעים ספורים ממש קודם קיום היעוד "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", והמלך המשיח יושיט לכל אחד מאתנו ויאמר לנו "זהו עבור האהבה" – האהבה שלכם ברגעים האחרונים של הגלות, ועם האהבה שלנו כעת, נכנס לימות המשיח, שאז יאמר לנו המשיח "זהו עבור אהבה".

השי"ת יעזור את כולנו למלאות ולשמור כל ההוראות של הצדיק, ועד שנוכה להזמן של הקיצו ורגנו שוכני עפר, ונוכה כולנו לקבל פני משיח צדקנו בנאולה השלימה והאמיתית במהרה וימינו אמין.

הרב משה וויינברגר
שליט"א

רב קהילת אש קודש בלונג
איילנד

כמים לים מכסים

- המשך -

ברוך השם שבקביעות שנה זו מתחילים את השלשה שבועות דבין המצרים בשמחה של תורה, דאין לך שמחה בגמרה של תורה, ויהי"ר מהשי"ת שמשמחה זו של גמרה של תורה נבא בקרוב ממש לקיום היעוד ש"יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה" בנאוולה האמתית והשלימה בקרוב ממש.

ב. הרמב"ם מסיים וחותם את ספרו בהלכות מלך המשיח, ושם כותב חידוש בנוגע להאמונה בביאת המשיח, ח"ל² "וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו". היינו שאינו מספיק האמונה לבד בביאת המשיח, אלא צריך להיות גם החיכו והצפ" לביאת המשיח, וכמ"ש גם בהי"ג עיקרים "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח.. אחכה לו בכל יום שיבא".

הסיבה שצריכים לחכות לביאת המשיח הוא: ענינו של משיח הוא להביא שלימות התורה והמצות, כביאור הרב"י בדברי הרמב"ם בריש פרק יא בהלכות מלכים "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה", דהרמב"ם מגדיר בזה את גדרו ההלכתי של משיח, והוא, להביא שלימות בקיום התורה והמצות.

וא' הדרכים לבא לידי החיכו לשלימות קיום התורה והמצות שיהי בביאת המשיח, הוא עי"ז שלומד את כל התורה כולה - גם את ההלכות שלא נוהגים בזמן הזה (כמו הלכות קרבנות וכו') מועררת את הצפ" והצמאון של הלומד להזמן שבו יוכל לקיים ההלכות אלו בביאת המשיח.

בהקדמתו של האבני נזר לספר אגלי טל כותב שבכל מצוה ישנה ד' ברייתות: ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וכל אחד מחייב לקיים את כל מה שיכול לקיים, ולכן גם במצות שלא נוהגות בזמן הזה, דבזמן הזה אפשר לקיים במעשה רק פ"ז מהרמ"ח מצות עשה, ופחות ממתאים מהשם"ה מצות לא תעשה, שלכן חסר ב"ולעשות" של כל התרי"ג מצות, מ"מ כל החסרון הוא רק ב"ולעשות" אבל כל אחד חייב לקיים מה שהוא אכן יכול לקיים והוא ה"ללמוד וללמד ולשמור", ועי"ז שהוא מקיים ה"ללמוד וללמד ולשמור" בנוגע לכל התרי"ג מצות, זה מעורר את האדם לרצות לקיים גם ה"ולעשות" של כל התרי"ג מצות בביאת המשיח.

וא' הדרכים לקיים את ה"ללמוד וללמד ולשמור" בכל התורה כולה שע"ז יגרום לו לצפות לביאת המשיח, הוא עי"ז לימוד כל הרמב"ם, כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספרו שהוא "מקבץ לתורה שבעל פה כולה", שבספר זה נכללו ההלכות של כל הרמ"ח מצות עשה, וכל השם"ה מצות לא תעשה.

ובנ"ל, שאחד המעלות שיש בלימוד כל הרמב"ם, הוא זה, שזה מביא את האדם לידי חיכו לביאת המשיח - שמחכה למתי יבא כבר להזמן שיוכל לקיים את כל הלכות התורה, כל המצות עשה, וכל המצות לא תעשה, בפועל

ממש. וכעת יש לנו שמחה גדולה מאד של גמרה של תורה, שאלפים ורבבות זכו לסיים את לימוד כל הלכות התורה כולה ע"י לימוד הרמב"ם כבר 39 פעמים. ג. ישנם אלו הכאים במענה שע"פ דברי אדה"ז אי אפשר ללמוד רמב"ם:

כתוב בגמ' סוטה⁴ "התנאים מבלי עולם מבלי עולם.. שמורין הלכה מתוך משנתן" ופי' רש"י שם⁵ ב' פירושים בזה: (א) "קאמר שמבלין עולם בהוראות מעות דכיון דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גורמין שמדמין לה דבר שאינו דומה". (ב) "ועוד יש משניות הרבה (במשניות) דאמרינן הא מני פלוני הוא ויחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ועוד שאינן יודעים במחלוקת תנאים הראשונים הלכה כדברי מי הלך מורין הוראות מעות".

הרמב"ם נוקט כפירוש השני של רש"י, היינו שלדעתו אינו נוגע לדעת את טעמי ההלכות, ולפי זה כתב ספר משנה תורה בלי טעמי ההלכות, ואילו הרא"ש⁶ נוקט כפי' הראשון של רש"י - שצריך לדעת את טעמי ההלכות, ולכן כתב ספרו דוקא עם טעמי ההלכות, ואדה"ז⁷ בהלכות תלמוד תורה מכריע כדעת הרא"ש שצריך ללמוד ההלכות במעמיקן.

וא"כ יש שואלים שלכאורה ע"פ דברי אדה"ז שנוקט כשיטת הרא"ש, שצ"ל הלכות במעמיקן, א"כ למה לומדים רמב"ם שזהו הלכות בלי טעמים.

והרבי ביאר בזה⁸:

ישנם ב' ענינים בלימוד התורה: (א) לידע את כל התורה כולה. (ב) לעסוק בדברי תורה כשלעצמה.

ובנוגע לחיוב הראשון של ידיעת התורה כותב אדה"ז כמ"פ בהל' תלמוד תורה שהעיקר בזה הוא "פי' כל התרי"ג מצוות בתנאיהן ודקדוקיהן", הגם שישנו ענין בידיעת כל התורה כולה כפשוטו: כל הש"ם בבלי וירושלמי מכילתא תוספתא ספרא וספרי וכו', אבל עיקר הענין של ידיעת התורה כולה הוא בידיעת "התרי"ג מצות". וכדמוכח ענין זה גם מגדולי הראשונים, שכתבו הרבה חיבורים המבוססים על התרי"ג מצות דוקא.

הסמ"ג⁹ כותב "שהשמירה והעשייה שני דברים הם" היינו, שבכל מצוה ישנו ב' ענינים: "ושמרתם לעשות" העשי' בפועל, והידיעה של דיני המצוה, וזהו המקור של דברי אדמו"ר הזקן שיש חיוב ללמוד גם הלכות של המצות שאינן נוהגות בזמן הזה, כי העיקר הוא ידיעת תרי"ג מצות ודיקדוקיהן.

ובזה נופא ישנם ב' ענינים:

(א) לידע את המצות במעמם הקצר, לדעת הסברת

(4) כב, א.

(5) ד"ה שמורין הלכה מתוך משנתן.

(6) כלל לא ס"ט.

(7) הלכות תלמוד תורה פרק ב' בתחלתו בקונטרס אחרון.

(8) שחת יום ב' דהג השבועות תשמ"ה - התוועדות ח"ד ע' 2216. וראה לקריש חל"ו ע' 16 ואילך. ועיי"ש. וש"נ.

(9) בהקדמה למ"ע.

(1) שו"ע רמ"א אור"ח סתר"ט, ובמור שם.

(2) הלכות מלכים ומלכותיהם ומלך המשיח רפ"א.

(3) ראה ס' דבר מלכות בנ"ל סימן א.

הרה"ג עזרא בנימן
שחם שלימ"א

ר"י אור אלחנן חב"ד לום אנגלס
קלפורני

מחכה לביאת
המשיח ע"י ידיעת
כל הלכות התורה

שלא זכו לסיים ל"ט פעמים, הגה מול טוב על זה שזכו לסיים מחזור הל"ט,

וכעת נבגסים למחזור הארבעים – "נתתי לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"¹⁰, שאכן נבין במובן מעט דעת ההלכות כדבעי למהוי.

ויה"ר מהשי"ת שעי"ז שאנו מראים אך שאנו אכן מחכים לביאת המשיח, שמראים את גדל הצמאון לקיים את כל הלכות התורה בכדי לחיות כיהודים כדבעי למהוי, אשר ענין זה נתעורר בפרט ע"י לימוד כל הלכות התורה, שיעזור הקב"ה שאכן נבא לקיום כל הלכות התורה למטה מעשרה מפותים, בנאולה השלימה, וכדברי הרמב"ם בסיום וחותם ספרו ש"באותו הזמן.. לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישנו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" – היינו שכולם ידעו את כל התורה כולה, ויהיו מקושרים להקב"ה עד כמה שאפשרי לנבוא להיות מקושר, עי"ז ש"ישראל אורייתא וקודב"ה כולא חד"¹¹.

הפנחה: ברצוני לברך את הרב שחם שימשך להרבות תורה, ולהעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים, לאורך ימים ושנים טובות.

הדין, שזה צריך בכדי לפסוק הלכה, בכדי שלא יהי דברים שאין להם טעם, אלא שענין זה הוא כאשר פוסקים הלכה למעשה.

משא"כ בנוגע למצות ידיעת התורה ישנו עוד ענין:

ב) אדה"ז פוסק ברור בהל"ת פרק ב' הלכה י"א, דגם מי שאין ביכלתו (מצד קוצר דעתו, או כח הזכרון וכו') לידע כל התורה כולה עם טעמי ההלכות לאשורם ולעומקם, או חייב הוא ללמוד כל התורה כולה למעשה גם בלי הטעמים, ומביא שם במפורש ללמוד את משנה תורה להרמב"ם.

וזה"ל הוהב של אדה"ז שם: חייב להוסיף מעט מעט ללמוד בשעה זו הלכות אחרות שהן פירוש התרי"ג מצות אף מצות שאינן נוהגות כמו קדשים וכיוצא בהן.. ולכן אף שאין שעה זו מספקת ללמוד הלכות אלו מהתלמוד ולחזור עליהן כל כך עכ"פ ילמוד אותן מתוך המשניות עם פירושהן ... ויש לו לעסוק תחלה בסדר קדשים.. ועל כן נכון הדבר אם אפשר לו ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלימות וכל העבודות שבמקדש והלכות המקדש וכל כליו כמבואר באר היטב בחיבור הרמב"ם ז"ל בספר עבודה וספר קרבנות ואח"כ במשך הזמן אם יוכל להוסיף עוד בשעה זו ללמוד ולחזור כראוי יעסוק בסדר מהרות וזרעים.. עכ"ל"ה.

וא"כ יוצא ברור שלשיטת אדה"ז עיקר הענין של ידיעת כל התורה כולה הוא לדעת את התרי"ג מצות ודיקרוקיאן.

כל הנ"ל הוא תוכן משיחת קודש של הרבי.

והרבי מסביר שכל הנ"ל הוא חלק מקיום התקנה של לימוד הרמב"ם, שכזה מקיימים עיקר המצוה של ידיעת כל התורה - לדעת את כל התרי"ג מצות ודיקרוקיאן, שישנו במשנה תורה להרמב"ם שהוא מסקנות הסוגיות.

אין זה שלימות מצות ידיעת התורה, שהוא כמ"ש בפ"ב ה"י שצריך "ללימוד כל התלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וסיפרא וסיפרי ותוספתות וכל המדרשים מתנאים ואמוראים שכל דבריהם היא תורה שבעל פה שניתנה למשה מסיני", אבל מ"מ מקיימים עיקר מצות ידיעת כל התורה כולה ע"י לימוד כל הרמב"ם, אשר בנוגע לזה כותב אדה"ז הלשון "חייב".

ד. ולכן בעמדנו בזמן שישנו העלם והסתר גדול בעולם, נוסף על כללות חשכת הגלות, וכל אחד בודאי מחכה למשיח, ורוצה שמשיח יבא כבר, וא' הדרכים שאפשר להראות שאכן רוצים משיח ומחכים לביאתו (היינו שמחכים להזמן שמלך המשיח יביא את שלימות התורה) הוא עי"ז שהוא מראה שהוא אכן רוצה לקיים כל התורה והמצות בשלימות, והוא עושה כל התלוי בו לקיים כל הלכות התורה עד כמה שאפשרי, ובנוגע למצות התורה שא"א לקיימם בזמן הזה, או מכיון שהוא רוצה לקיים הלכות אלו, או מקיים הוא לכל הפחות החלק שהוא כן יכול לקיים בזמן הזה שהוא חלק הלימוד של הלכות אלו, כנ"ל שישנו בכל מצוה ב' ענינים, החלק של לימודו והחלק של קיומו, ואף אם אינו יכול לקיימו הגה מכיון שרוצה לקיימו כפועל ממש הוא מקיים את כל מה שאפשר לו בזה, שזהו לכל הפחות חלק הלימוד.

ה. מול טוב לכל אלו שזכו לסיים את כל ספר משנה תורה להרמב"ם שלושים ותשעה פעמים, ואלו הצעירים

הרה"ג עזרא בנימן שחם שליט"א

ר"י אור אלחנן חב"ד לום אנגלם קליפורני

מחכה לביאת המשיח ע"י ידיעת כל הלכות התורה

המשך

10 כי תבא כפ, ג.
11 זהר ח"ג ע, א.

המנחה: כעת נעבוד לעיר פעו, ששם הי' גר הרמב"ם במשך שש שנים, ונזכה לשמוע סיום הרמב"ם שייערך כעת על הגג של הבית של הרמב"ם ע"י השליח הרב לוי באנון, שנמע במיוחד מהעיר קאסאבלנקה עם קבוצה של אנשים לשם. ולהעיר שבעת הסיום הרמב"ם הראשון, ערך שליח של הרבי במרוקו, הרב יהודה לייב ראסקין, סיום הרמב"ם בביתו של הרמב"ם, והרבי דיבר על כך בהתוועדות, ואף שלח לשם בקבוק משקה.

זכות גדול הוא לי לעמוד כעת על גג הבית של הרמב"ם ולערוך סיום הרמב"ם, כידוע החביבות של הרבי לענין זה בשנת תשמ"ה, ששלח בקבוק משקה לסיום כאן.

[מכאן ואילך אמר השליח בצרפתית]

הרמב"ם כותב בסיום וחותם ספרו: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה. וכל המעדינים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

והרמב"ם פותח את ספרו במילים: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו".

שבעות ה על ידי סיום רמב"ם זה, שהוא כה חשוב לכל העולם כולו כפי שנאמר מקודם שסיום רמב"ם זה מאחד את כל העולם כולו, זה היה מאוד מאוד מיוחד, שבעזרת ה' יהיה לנו הזכות של הרמב"ם איתנו, וזכות הרבי איתנו, בעזרת השם, אמן ואמן!

המנחה: זה שהשליח הלך לביתו של הרמב"ם וערך שם הסיום הוא מסירות נפש מודרני.

הנני נזכר שפעם הלכתי לפעו, ורציתי ללכת לביתו של הרמב"ם, וכל הנסיעה הי' קשור עם שרשרת של ניסים, הוצרכתי לקבל נדג פרטי, ולהכנס להעיר העתיקה של פעו אי אפשר עם מכונית, ולכן צריכים לחנות המכונית בעיר החדש, וללכת ברגל לעיר הישן, וכשעוברים שם אפשר לחשוב שהוא בנוי מלפני חמשת אלפים שנה, ות"ל שהבית של הרמב"ם עדיין עומד על תילו, והשליח לקח איתו מצין וערך שם סיום הרמב"ם, שזהו ממש נפלא.

הרב לוי באנון
שליח"א

שליח הרבי לקסבלנקה מרוקו

סיום הרמב"ם
בבית של הרמב"ם

כבוד הרבנים, שלוחים, אנ"ש, קהל קדוש לומדי הרמב"ם היומי.

● השמחה שלנו היום היא גדולה ומיוחדת, כי מסיימים את לימוד הרמב"ם בפעם הל"ט, ומתחילים בפעם המ"ם,

כסיום הרמב"ם השנה מתאחדים הן הלומדים ג' פרקים ליום וגם הלומדים פרק אחד ליום, שזה מוסיף באחדות ישראל, אשר עצם האחדות בלימוד הרמב"ם - דבר מרכזי הוא, כהרגשת הרבי.

ב. כתוב בגמ' מגילה² שאחרי שלומדים דבר ארבעים פעמים, נעשה הדבר כמונח בקופסא ("תנא מיניה ארבעין זימנין דמי ליה כמאן דמנח בכיסיה"), וכעת כאשר מתחילים ללמוד הרמב"ם בפעם הארבעים הוא באופן אחר לגמרי.

ישנו סיפר חסיד: חסיד בא לאדמו"ר מהר"ש ורצה לדעת מה לעשות כאשר נופלים לו מחשבות זרות בהילוכו ברחוב, איך עליו למנוע את זה, וענה לו הרבי המהר"ש: שילמוד מאמר חסידות ארבעים פעמים, אבל כל פעם שלומד המאמר זה צריך להיות באופן שימצא איזה חידוש במאמר שלא מצא מקודם. וכאשר יעשה הנ"ל, יהי יותר קל לו בענין פהרת המחשבה. וכאשר החסיד עשה כך, הגה בכל עת הילוכו ברחוב הי' ממש עומד לנגד עיניו המאמר חסידות.

ג. הרבי נתן לנו מתנה גדולה מאד, והוא שיש תקנה השווה לכל נפש אשר על ידו יכול כל נפש לקבל מושגים בכל התורה כולה,

עד התקנה של לימוד הרמב"ם היו רק אנשים מעטים מאד (כמה גדולי ישראל), שהיו יודעים את המושגים שבכל התורה כולה, וזה עצמו הי' דורש הרבה שנים, והי' צריך להיות שקדן גדול מאד בתורה,

והרבי נתן לנו מתנה הנפלאה, אשר כל מי שילמד רמב"ם בכל יום, הגה בתוך שלש שנים - לאלו שלומדים פרק אחד ליום, ומתוך שנה אחת - לאלו שלומדים שלש פרקים ליום, אפשרי לעבור על כל התורה כולה, ולקבל ידיעה רחבה בכל המושגים שבכל התורה כולה.

שהרי ספר משנת תורה להרמב"ם הוא הספר היחיד שמקבץ לתורה שבעל פה כולה³ ובו מוקף כל המושגים שבכל התורה כולה, דאין שום ענין או מושג בתורה שהרמב"ם השאיר מבלי לבארו.

לכן הרבי ראה בלימוד הרמב"ם דבר גדול מאד, כפי שכל מי שזוכר את דברי הימים ההם, את גדול ה"קאך" וההתלהבות והלהט של הרבי בשנה שתיקן לימוד הרמב"ם והלאה, הרבי שינה סדרי בראשית, בכל שבת ובכל התועודות הי' הרבי מבאר הלכה ברמב"ם היומי, אשר דבר כזה לא הי' הגיל, בשנת תשמ"ה ביום ההילולא דהרמב"ם הי' התועודות,

וידוע גם ששלוחים שהי' להם חובות, ושאלו ברכת הרבי להיפטר מהחובות, ענה להם הרבי שעיי"ז שישלימו החובות שלהם בלימוד הרמב"ם זה יגרום להם להיפטר

(1) כשיחת בדבר לימוד הרמב"ם - לקי"ש חלי"ב ע' 271 ואילך.
(2) ז, ב.
(3) כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספרו.

מהחובות שלהם,

ואפי' אלו שהי' להם בעיות בריאותיות, ושאלו את ברכת הרבי, הרבי ענה להם שידוע שהרמב"ם הי' רופא גדול, ועיי' לימוד הרמב"ם יתרפאו, ובנוסף לזה גם חיבר הרמב"ם פ"ג הלכות שזהו בנימטרא מחלה, ועיי' לימוד פ"ג הלכות גורמים ש"והסירותי מחלה מקרבך"⁴, וזהו סגולה לרפואה.

ואכן ענין זה, דלימוד הרמב"ם הוא סגולה לרפואה נוגע לימים ההן ולזמן הזה, אשר כל העולם מדברים כעת בעניני בריאות ורפואה.

וכעת, כשעומדים בהתחלת מחזור הארבעים, צריכים התעוררות והתחדשות מסיימת בלימוד הרמב"ם.

ד. יודע ההבדלת בין תורה ולמצות:

מצות: העיקר הוא המעשה בפועל, דאף אם נחסר בכונתו, מ"מ אם קיים המעשה לכד - יצא די חובתו (כמוכן שהשלימות הוא כשהוא עם הכוונה - כשמבין ומשיג מעלת המצות ועניני, אבל גם אם חסר בכוונה מ"מ יצא די חובתו כיון שהמעשה הוא העיקר)⁵.

תורה: הוא בדיוק להיפך מהנ"ל, שהעיקר הוא המחשבה וההבנה של הלומד⁶ שזהו בעיקר בתורה שבעל פה⁷ ששם נוגע החיבור של החכמה בינה ודעת של הלומד עם החכמה בינה דעת של הקב"ה המולבש בתורה⁸, דבתושבע"פ אם קרא ולא הבין אינו יוצא די חובתו בלימוד התורה, דסכרא שאינו חייב לכרך ברכת התורה⁹ אם אינו מבין מאי קאמר, כי העיקר הוא ההבנה וההשגה של האדם הלומד (משא"כ בתורה שבכתב חייב לכרך ברכת התורה גם אם אינו מבין).

לכן כשמדובר בנוגע ללימוד הרמב"ם, שזהו חלק מתושבע"פ (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו "יודע ממנו תורה שבעל פה כולה"), הענין העיקרי והיסודי והמרכזי ביותר בלימוד הרמב"ם הוא ההבנה וההשגה של הלומד בדברי הרמב"ם.

לפעמים אומרים כל מיני הרגשיים חסידים, כאשר אחד לא למד רמב"ם כמשך היום, אזי אי אפשר ללכת לישון בלי לימוד הרמב"ם, אז הוא רק קורא את הרמב"ם כמו שקורא... אשר לכאורה לא זו הענין של התקנה דלימוד הרמב"ם, הענין דלימוד הרמב"ם הוא דוקא ההבנה וההשגה במובן מעם ודעת את דברי הרמב"ם.

אלא שלזה דרוש שישקיע זמן, ויניח את הראש שלו בזה, שילמוד רמב"ם בזמן שהראש שלו צלול.

וי"ל שזהו ההתעוררות שצריך כל אחד לקחת על עצמו כעת כשעומדים בהתחלת המחזור הארבעים של לימוד הרמב"ם, ש"קאים איניש אדעתיה דרביי"¹⁰, שצריכים כעת לחזק מאד הנקודה הזו של לימוד הרמב"ם מתוך הבנה

(4) ראה שיחת זאת חנכה תשמ"ז - התועודיות תשמ"ז ח"ב ע' 246 ואילך.
(5) ראה תניא פרק ט.
(6) ראה הל' ת"ח לאדה"ז פ"ב ה"א.ב. ועוד.
(7) ראה ספ"כ שם.
(8) ראה תניא פ"ד.ה. ועוד.
(9) ראה שם ספ"כ.
(10) סוטה כב, ריש ע"ב. ע"ז יט, ב.

הרב צבי וילהלם שלימ"א
שלוח הרבי לצפון נתני
יושב ראש מכון הרמב"ם המבואר
לימוד הרמב"ם
בהבנה והשגה

והשנה דוקא.

וכזה נופא ישנם הרבה דרגות של הבנה והשגה, אשר מדובר בעת לא על הדרגות הכי גדולות של פילפולים ועיונים בלימוד הרמב"ם, אלא פשוט "פארשטייען פשט" (להבין פשטות ההלכה) ברמב"ם, אשר אפי' לזה דורש זמן, כי אין זה ענין ניסוי, אלא פשוט בדרך הטבע צריכים להשקיע זמן ללמוד הרמב"ם בהבנה והשגה והעמקה.

לכן ברוך השם התחברו כמה ספרים, שמטרתם היא להקל על הלומד ללמוד רמב"ם בהבנה והשגה, וכל ספר יש את מעלתו, ועל כל אחד לחפש אחר הספר שלנו חפץ, שיעזור לו בהבנה והשגת דברי הרמב"ם,

או שיחפש אחרי שיעור עם מגיד שיעור שיסביר לו את דברי הרמב"ם, שיוכל לצאת משם עם הבנה והשגה בדברי הרמב"ם, ולקיים עי"ז את מצות ידיעת התורה (שאין זה רק מצות עיסוק בתורה כמו בתהלים אלא לדעת).

אני זכיתי להיות חלק ממפעל שהוקם מלפני כמה שנים, אשר מטרתו הוא לעשות את הסדר של לימוד הרמב"ם היומי באופן הכי מובן ומבואר ("אלץ זאל זיין קלאר"), לא השארנו אף הלכה בלתי מובן.

אשר למטרה זו פתחתנו מכון שלם, והוצאנו לאור כבר ת"ל שבעה ספרים (זהו רק על ארבע מאות פרקים לערך), אשר שם כל הלכה ברמב"ם מוסבר ממש עד הסוף, ונקרא שמו בישראל "הרמב"ם המבואר", וישנם ת"ל עוד הרבה ספרים המבארים את הרמב"ם.

ה. והנה לפי הסיפור הנ"ל שצריך כל פעם ללמוד המאמר באופן חדש, כך גם בעת, כשמתחילים מחזור חדש, גם צריכים לחדש איזה ענין בלימוד הרמב"ם, אשר אין ענין יותר חשוב מזה מלימוד הרמב"ם בהבנה והשגה, שלכן צריך כל אחד להקדיש הזמן לזה, אשר עי"ז יוכל להבין במובן מעט את הרמב"ם, וכאשר יסיים את הלימוד היומי יוכל לומר "למדתי הרמב"ם היום, ואני יודע עוד ענינים בתורה", שזהו עיקר הענין בלימוד הרמב"ם, להבין ולהשיג מה שלומד, ידיעת כל התורה כולה.

או ביחד עם האוצר הגדול של הרבי של לימוד הרמב"ם שזהו עבור כל אחד ואחד, וכמ"ש הרמב"ם שמטרת חיבורו הוא "לקמן ולגדול", ואף שהוא קמן מ"מ חייב הוא להבין מה שלומד, והרבי נתן האפשרויות לקמן ממש שמלפני בר מצוה שהוא ילמוד ספר המצות, ועד"ז נשים.

אשר עצם תקנה זו שהיא שייך לכאור"א גם לקטנים ונשים הוא ענין נפלא, והיו גדולי ישראל במשך הדורות שהתיקנו כל מיני סדרי לימוד, אבל אצל הרבי רואים ענין מעניין: הרבי לא רצה שאף יהודי ישאר מחוץ לתקנה, דמי שמסוגל ללמוד שלשה פרקים ליום שילמוד שלשה פרקים (וכפי שהרבי אמר בחדיפות פעם¹¹ שמי שמוסגל ללמוד ג' פרקים ולומד רק פרק אחד - שיש שאלה בזה אם זהו נחשב כביטול תורה), מי שאי אפשר לו ללמוד שלשה פרקים אוי שילמד לכה"פ פרק אחד ליום (ולכשיחייב לו אוי בודאי ילמוד שלשה פרקים), ומי שאי אפשר לו פרק אחד, אוי שילמוד ספר המצות,

היינו שישנו נקודה זו, שהרבי קבע סדר הלימוד באופן כזה שאף יהודי לא ישאר מחוץ לתקנה זו, שכל כלל ישראל ילמדו אותו ענין בתורה יחד ועי"ז לאחד את כל כלל ישראל באותו ענין בלימוד התורה, וכפי שהרבי התבטא פעם, שחלק מהאחרות בלימוד הרמב"ם הוא עי"ז כאשר נפגשים שני יהודים יחד, ישאל אחד את חברו איך הוא הבין ענין מסוים ברמב"ם היום - היינו שיתדברו ביניהם בענין הנלמד ("מיזאל דורכרעדן").

וכהפתגם הידוע של אדמו"ר האמצעי, שכאשר שני יהודים נפגשים יחד שידברו בעניני יחודה עילאה ויחודה תתאה, ואצל הרבי יש להוסיף, שהרבי מאחל ("ווינשט זיך") שכאשר יפגש אחד את השני הוא ישאל אותו "איך הבנת ענין זה ברמב"ם", "איך הבנת נקודה זו ברמב"ם", "האם הי' לך שאלה זו ברמב"ם" וכו', היינו שכל כלל ישראל ילמדו אותו ענין ברמב"ם, כל אחד כפי דרגת ההבנה שלו.

וכפי שהרבי פעם התבטא על כך "ראם איז מיין חלום"¹² (זהו החלום שלי) אשר ביטוי זה הוא יוצא דופן? היינו לבטא עד כמה נפלא ויקר בעיניו ענין זה.

ה. ברוך השם כולם לומדים את הרמב"ם, וכל אחד כפי דרגת הבנתו והשגתו, ומסיימים בעת כולם ביחד באחדות, והזמן נרמא בעת - בעת הסיום הרמב"ם, לעשות התחלה, היינו התחלה חדשה באופן הלימוד, שיהי' התחלה חדשה בענין הזה של לימוד הרמב"ם בהבנה והשגה,

ושכל אחד יחשוב על ענינים בלימוד הרמב"ם וידבר בזה, וכן יכתוב חידושי תורה בדברי הרמב"ם, כידוע גדול החכיבות אצל הרבי לקובצי חידושי תורה בתורת הרמב"ם (כמו הקובץ הדרת מלך וכו'), וכן החכיבות למראי מקומות על הרמב"ם (אשר ממרת המראי מקומות הוא גם בענין זה של הבנה בלימוד הרמב"ם, דכאשר לומד ההלכה ורואה המ"מ, והוא פותח המראה מקום עי"ז ניתוסף בהבנה שלו בלימוד הרמב"ם, ועי"ז ללמוד לכל הפחות הלכה אחת בעיון (אשר זהו עוד דרגא בלימוד הרמב"ם בהבנה והשגה)).

וכעת בסיום מחזור הל"ט יש להודות ולהלל לשמך הגדול, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, אשר אלפים ורבבות לומדים הרמב"ם - כל אחד בדרגתו הוא, אבל יחד עם זה כל אחד מקבל על עצמו החלטה ללמוד הרמב"ם כדבעי למהו, כפי שהרבי רוצה, שיהי' הענין של ידיעת התורה, כל אחד בדרגתו הוא.

וכולנו יחד נתקרב ל"אותו הזמן.. שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" במהרה בימינו ממש.

12) ראה שיחת ש"פ פינחס ה'תשנ"ט סעיף כב בהתוועדויות.

11) שיחת ש"פ תצוה ה'תשמ"ה - דתוועדויות ח"ב ע' 1328.

הרב צבי וילהלם שלום"א שליח הרבי לצפון נתני' יושב ראש מכון הרמב"ם המבואר לימוד הרמב"ם בהבנה והשגה המטק

ברשות ריש תורמנותא דמלכא – מרן אדמו"ר מליובאוויטש מיסד התקנת הגדולה והגפלאה דלימוד הרמב"ם היומי.

מודי ורכותי, כולם מרגישים שהסיום הרמב"ם השנה נעוץ באופן אחר מכל שנה, והשינוי הוא בנ' ענינים דעולם, שנה, ונפש:

עולם: המקום בו מתקיים הסיום בכל שנה ושנה במשך שנים רבות הוא במקום קדוש מאד בעולם – בבית חיינו, בעיר קראוניהייטס, במקום ש"כאן צוה ה' את הברכה", והשנה זהו הפעם הראשונה בו לא מתקיים בקראוניהייטס, על יד הבית מדרש של הרבי, בכל שנה.

שנה: בכל שנה מתקיים הסיום בימים נעלים יותר, או קודם הימים נוראים, או קודם חנוכה, קודם פסח וכו', והשנה זה חל ביום שבעה עשר בתמוז – שיום לא נעים בתולדות ישראל.

נפש: בכל שנה מתקבצים יחד אלפי תלמידים המרגישים התקשרות לרבי, ובאים יחד ומדברים על גדל החשיבות של קיום התקנה של לימוד הרמב"ם ושעי"ו מתקשרים לרבי וכו' אשר זהו ענין מאד יסודי, ואילו השנה, לדאבונו, נמצא אני לכר בביתי נואם.

ובודאי ישנו ענין מן השמים שיהי' הסיום השנה במצב של אתכסיא.

וי"ל שענין מרומז במה שהרבי דיבר¹ בנוגע להשם של הרמב"ם, שיש בזה שני אותיות מ"ם, אחת מ"ם פתוחה, ובסוף המילה ישנו מ"ם סתומה.

וי"ל שבוה מרמז שיש ענינים ברמב"ם שהם באופן של פתוחה – ענינים של כבוד הנראה והנגלה, ואנו חושבים שאנו מבינים מה שקורה,

ואילו ישנו גם מצבים של אות מ"ם סתומה – שבוה מרומז שישנם גם ענינים שהם באופן של סתום ונעלם, שאי אפשר להבין, והם למעלה מההבנה והשגה שלנו.

אבל אפי' הכי, אנו בודאי נמשך לעבוד את השי"ת בשמחה ונקיים כל ציוויו, ונקבל באהבה כל מה שיגזור עלינו אפי' במצב של מ"ם סתומה.

ואולי י"ל שזה מרומז גם בשמו הראשון של הרבי (מנחם) שגם הוא מתחיל עם מ"ם פתוחה, ומסיים עם מ"ם סתומה, שיי"ל שגם בזה הוא אותו הענין, שהרבה פעמים חשבנו שאנו יודעים ומבינים הכל, והרבה פעמים ראינו שאין אנו מבינים, אבל אעפ"כ ממשיכים ללכת.

ב. ברצוני לכסס את הדרשה שלי כדלקמן על ארבעה שיחות קודש של הרבי, הראשון הוא שיחה שאמר הרבי על הרמב"ם בזמן שחל הסיום השנה:

תמיד מדברים בסיום על הפסוק שמסיים הרמב"ם את ספרו "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ובשיחת הרבי בש"פ בלק י"ט תמוז (שזהו ב' ימים מהזמן שחל הסיום השנה) תשכ"ח, הרבי אמר אז:

הרמב"ם מביא ד' פעמים בספריו את הפסוק בישעי"ה "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", א בפירוש

המשניות פרק חלק, ב) במורה נבוכים, ועוד ב' פעמים בספר הי"ד, תחילה ג) בהלכות תשובה פ"ט ה"ב, ד) בהלכות משיח בסוף ספרו.

והחילוק ביניהם הוא שבהלכות תשובה הרמב"ם הביא רק את הרישא דקרא ולא הביא את כל הפסוק אלא כתב "מלאה הארץ דעה את ה'", ואילו בסיום ספרו מוסיף הרמב"ם גם סיום הפסוק "כמים לים מכסים".

ועפ"י מובן הקשר של סיום הרמב"ם להזמן שבו חל השנה, כי בזמן הזה בשנה ביאר הרבי למה דוקא בסיום וחותם ספרו הוסיף הרמב"ם סיום הכתוב "כמים לים מכסים".

ג. בשיחת יו"ד שבט, יום ההילולא של הרבי הרי"צ, בשנת תשכ"א אמר הרבי:

אחד הסיפורים שסיפר הרבי אודות הנהגת רכותינו נשיאינו בהיחס שלהם עם החסידים המקושרים אליהם:

אצל רכותינו נשיאינו הי' סדר להזכיר בינם לכין עצמם את המקושרים, ולהתבונן בענין אהבתם והתקשרותם, וענין זה הי' פועל אצל אלו שהתבוננו אודותם – להתעורר בענין ההתקשרות ביתר שאת, "כמים הפנים לפנים גר".

ובסיפורו הביא הרבי דוגמא לרבר – שכאשר מסתכלים על מישהו בהסתכלות חוקה, הנה אפילו כאשר מסתכלים מאחוריו, מרגיש זאת הלה ופונה ("ער גיט זיך א קער"); הוא אמנם לא יודע את פשר הדבר, אבל הוא חש בכך שמישהו מבין עליו. עכלה"ק.

וכנוגע לענינו: כשהרבי רצה לבאר את ענין ההתקשרות של חסידים לרבי, הביא את הפסוק "כמים הפנים לפנים", ולכן כעת בסיום הרמב"ם כאשר כולנו חושבים על הרבי, ורוצים להתקשר לרבי, שזהו הענין "כמים הפנים לפנים" שזהו ע"ד לשון הכתוב שהביא הרמב"ם בסיום וחותם ספרו "כמים לים מכסים", בודאי גם הרבי חושב עלינו, ויתן לנו להבין את עומק הפשט בפסוק "כמים לים מכסים" עד שזוכה כולנו בקרוב ממש לקיום הפסוק "כמים לים מכסים".

ד. עוד ענין נפלא שרואים בזה שסיום הרמב"ם השנה חל בשבוע של פרשת פנחס, שבודאי הוא בהשגחה פרטית, וחייבים למצוא כדברי הרבי את הקשר והשייכות שבין פרשת פנחס לסיום הרמב"ם, אשר ענין סיום הרמב"ם הוא ענין ההתקשרות של חסידים לרבי, ואת ענין זה מוצאים במיוחד בנוגע לפנחס:

ישנו שיחה נפלאה של הרבי (אשר כל פעם שאני לומד אותה אני מתפעל מאד), שיחת י"ב תמוז תשכ"א (אשר השבת דאולינן מיני' הי' היו"ט של י"ב תמוז, ואנו ממש בבחי' סמוך ונראה):

הרבי מבאר שם איך צריך להיות אופן ההתקשרות של חסיד לרבי:

בסיום הפרשה נאמר: "וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו בנותי"⁵, ומפרש רש"י⁶: "המרגלים לכרדה, אמרו, לא נעשה כראשונים, במוחים אנו בכח תפלתו של משה

3) תורת מנחם תשכ"א ח"ב ע' 63.

4) אג"ק שלו ח"ד ע' תלא (נתקם ב'היום יום" די שבט).

5) חוקת כא, לב.

6) כ"ק אדמו"ר שלימ"א הפסיק, ואמר: יתכן שישנו אחד או שניים שאינם שומרים עדיין שיעורי תח"ת (ראה גם שיחת י"ג תמוז השי"ט מל"ה (תו"מ חכ"ו ע' 128), וש"ג), ולכן אחזור על דברי רש"י בפסוק זה.

1) שיחת ש"פ תבא תשרי"מ – לקי"ש חכ"ט ע' 290.

2) יא, ט.

להלחם".

כלומר: משה רבינו שלח רק "לרגל את יעזר"; ומה עשו אותם יהודים ששלח אותם – ערכו גם מלחמה, ולכדו את יעזר ואת בנותי.

ולכאורה אינו מובן: הרי משה שלח אותם רק "לרגל", ומדוע "לכדוהו"?

אך הענין הוא – שהם שיערו שהשליחות שניתנת להם מלמעלה, ע"י המשלח, היא באופן שהם צריכים להבין שהכוונה אינה רק לרגל, ואח"כ יעבור כמה זמן עד שיכבשו, ולכן אמרו "במוחים אנו בכה תפלתו של משה להלחם" – דכיון שמשה שלח אותם, הרי אע"פ שתחילת השליחות היתה "לרגל", אעפ"כ, ימלאו את השליחות יחד עם הכוונה הפנימית שבה,

ומשווים זאת למרגלים – "לא נעשה כראשונים", שלא די שלא מילאו את השליחות, אלא אדרבה, שהי' אצלם ענין של מעילה בשליחות, שהביאה לידי תוצאות הפכיות; ואילו הם, לא זו בלבד שהבינו כיצד למלא את השליחות, אלא מילאו גם את כוונת השליחות, בבחינת "תן לחכם ויחכם עור".

וכאשר הלכו באופן כזה – הצליחו, וכבשו לא רק את יעזר, אלא גם את בנותי.

וכאמור לעיל – כל ענין בתורה מהוה הוראה:

יש כאלו שממתינים שיקבלו מכתב ("א געשריבענעם ברייול") מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שבו הי' כתוב בפירוש שצריכים לא רק "לרגל", אלא גם "לכבוש", ולא רק את "יעזר", אלא גם את "בנותי",

ואם לאו – הרי הוא "חסיד שומה" (אפילו לפי הבנתו, ועאכ"כ לפי אמיתית הענינים כמו שהם), ועושה רק מה שכתוב, מבלי להבנים בזה "חיות",

שכן, אילו היתה אצלו "פקודה חי" – הי' זה כמו כל דבר חי שיש לו פירות ופירי פירות, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור", וכיון שגם המשלח יודע ציווי זה, הרי די בכך שעושה אותו להיות "מתחיל במצוה", ובמילא יבין הלה שצריך לקיים גם את ה"גמור".

וכאמור לעיל – אם רק הולכים מתוך הנחה ומחשבה שבמוחים אנו בכחו של המשלח, או לא זו בלבד שממלאים את השליחות כפשוטה, "לרגל", אלא משלימים גם את הכיבוש, הן של "יעזר" והן של "בנותי". עכלה"ק.

ובנוגע לענינו: משה רבנו, הרבי, שלח את הרב שמואל בוסמאן שליט"א בשליחות מיוחדת לערוך חגיגת סיום הרמב"ם בכל שנה, והרבי הורה לנו אך לחגוג את הסיום בכל שנה: לקבץ את כולם יחד "ברוב עם הדרת מלך", ולאחרונה זה מתקיים במקום קודש מול הבית מדרש של הרבי במקום של "כאן צוה השם את הברכה" בקראונהייטס, וחוגגים סיום הרמב"ם יחד, ומדברים דברים מדהימים בענין ההתקשרות לרבי, ומדברים דברים של צדיק מה פעל, וכך אכן צריך להיערך בכל שנה,

ולדאבוננו, מן השמים, ישנו מצב כעת שאי אפשר

להתקבץ יחד ולערוך הסיום כבכל שנה, מסיבה זו או אחרת, ואי אפשר לערוך את הסיום בדיוק כמו שאמר הרבי לערוך אותו,

הנה איש אחר הי' אומר "אונס רחמנא פטרי", דמכיון שאי אפשר לעשות הסיום בדיוק כמו שאמר הרבי (באולם גדול עם עם רב) אזי לא יעשה כלום,

ומה עושה חסיד אמיתי של הרבי? בדיוק מה שעושה הרב שמואל כעת? עוברים בעקיפין: אף על פי שאי אפשר לערוך הסיום באולם גדול וכו', מ"מ חייבים לערוך חגיגת סיום הרמב"ם! אזי שולח הוא צלם לבא לביתו שאני ינאום מכאן, וכן עושה לכל אחד מהנאומים, אין דבר כזה שהשליחות של הרבי לא יבוצע, אם אי אפשר לעשות באופן הרגיל, אז מוצאים דרך אחר, העיקר הוא שיתקיים הוראת הרבי, שהוא ממש לא חסיד שומה, אלא מוצא הוא עצות ותחבולות איך ללכוד את יעזר, ולא רק יעזר אלא גם "את בנותי", ולא רק שלא יוגרע מהמשתתפים בסיום הרמב"ם כבכל שנה, אלא אדרבה להוסיף עוד ועוד משתתפים, וכפי שהרבי תמיד אמר "כפלים לתושי".

ה. הנה אחרי שהרבי ביאר את גדל ההתקשרות לצדיק מהמרגלים ששלח משה ללכוד את יעזר ואת בנותי, רציתי לדעת מי הם המרגלים האלו ששלח משה, דככתוב ובפי רש"י לא כתוב שמם, וכן במדרש וכו',

ומצאתי שבפרשת חוקת בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק⁹ כתוב "ושדר משה ית כלב וית פנחס לאללוא ית מכבר וכבשו כופנהא וכו'".

היינו שזהו כלב ופנחס, ועל פנחס הרי יש פרשה שלמה, ועליו כתוב במס' נדה¹⁰ "קריינא דאיגרתא להוי פרוונקא" היינו שהוא צריך להיות מוסיף והולך מעצמו, מעצמו הוא צריך לדעת מה יש עליו לעשות, מבלי שיצווהו, וללכת מחיל אל חיל.

ו. הרבי אמר בשיחה דלעיל, שכאשר המשלח הגדול ממנה שליח להיות "מתחיל במצוה", צריך הוא מעצמו לדעת שעליו להיות "גומר המצוה", וזהו מה שתרגום יונתן בן עוזיאל אומר בנוגע לפנחס – שהוא אכן זה שקיים ענין זה, שמשה מינה אותו לרגל את יעזר – להתחיל במצוה, והי' לו השכל להבין שעליו להיות הגומר.

והניי להעיר על ענין פלאי פלאים עד כמה מכון דרבי הרבי דלעיל, שמצאתי כתוב במדרש רבה על פרשת מטות¹¹ "למה שלח פנחס אמר מי שהתחיל במצוה הוא גומר הוא השיב את חמתו והכה את המדינית הוא יגמור מצותו", היינו שמוצאים כתוב במדרש במפורש על פנחס ענין זה שהוא המתחיל במצוה שאומרים לו גמור, כמו שביאר הרבי בשיחה דלעיל שפנחס הי' המתחיל במצוה בנוגע ליעזר ולכן הוא גם עשה הגמור – ללכדה.

ז. הרבי דיבר בשיחת ש"פ פנחס תשי"א¹² (בשנה הראשונה ממתי שהרבי התחיל לומר מאמרים, היינו לקבל את הנשיאות בגלוי):

מצינו בהנהגתו של פינחס – שכאשר "נתעלמה ממנו

(9) כא, לב.

(10)

(11) פרשה ד.

(12) תורת מנחם תשי"א ח"ב ע' 237.

(7) משלי פ, ט.

(8) ראה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה. ר"ה פ"א ה"ה. מגילה ס"ב.

רמ"א או"ח סתקפ"ה ס"ד. שו"ע ארה"ז שם סתקצ"ב ס"ו.

הרב מיכל דסקל שליט"א
ראש ישיבת צמח צדיק וויזניץ
קביעות סיום הרמב"ם בפ' פינחס - מעלת ההתקשרות לרבי המשך

הרמב"ם בפרשת פנחס שזהו פרשה שמורה לנו מהו ענין ההתקשרות.

וכאשר מתבטלים להרבי אף פעם לא מפסידים ומתחרטים, כפי שלמדים מפנחס, דאף שהי' נראה מתחלה שהוא אבד את האפשרויות להיות כהן, הנה לבסוף¹⁷ "מצינו בדברי הימים (א' ה') שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס ובספרי מפי' ליה מאת בריתי שלום שעמדו ממנו שמונים כהנים בבית ראשון ושלש מאות בבית שני וכולם נמנו בספרי", היינו שאף שבתחלה הי' נראה שלא יהי' כהן כלל, והוא הי' בשקט בהתבטלות גמורה למשה רבנו, והי' נראה שהוא במלן הבטל למשה רבנו, אלא שהאמת הוא שכל מי שבטל לרבי אף פעם לא סובל ולבסוף עמדו ממנו 380 כהנים גדולים.

ח. עוד הוראה מפנחס, פנחס הי' מאלו שכבש את יעזר, ויעזר הי' מעבר הירדן, וכתוב בתנ"ך שיעזר הי' על הגבול של ארץ גלעד, ומי זכה לקבל את ארץ הגלעד? שבט גד!¹⁸

והרי אפשר לשאול, דמי הלך בהוראת משה רבנו במסירות נפש ללכוד את יעזר? הלא הוא פנחס! ולמי נתנים ארץ זו? לשבט גד!

ומה אומר פנחס על כך? זה לא הארץ שלי, זה הארץ של הקב"ה, זה לא מפריע לי כלל שלא קיבלתי ארץ הזו שלחמתי עבורו! אני רק מילאתי את השליחות של הרבי ללכוד את יעזר! אין לי שום תערומות כלל! אם הקב"ה רוצה שזה יהי' אצל שבט גד, אז שיהי' אצל שבט גד!

ולבסוף מה קיבל פנחס? כתוב¹⁹ "פנחס זה אליהו", ואליהו נקרא²⁰ "אליהו הגלעדי" דמושביו של אליהו הי' בעיר גלעד, כי לבסוף נחל הוא את ארץ הגלעד!

ומכל הנ"ל רואים שפנחס לא הפסיד לבסוף כלום: בנוגע לכהונה, אף שלא נתנו לו כהונה בתחילה, הנה לבסוף נהי' מזרעו הכהנים הכי גדולים.

בנוגע לארץ הגלעד שלכד, שנתנו אותו לשבט גד בהוראת משה רבנו, הנה לבסוף "אליהו הגלעדי".

ומכל הנ"ל רואים, שמהציות להרבי אף פעם לא מתחרטים.

מ. כל הנ"ל בנוגע לענינו:

כאשר אנו כעת מתקשרים ומתבטלים להוראותיו של הרבי לערוך סיום הרמב"ם, שמסיים את ספרו במילים "כמים לים מכסים" שזוהו גורם שיהי' "כמים הפנים לפנים", שע"י שאנו מסתכלים על הרבי, אזי הרבי גם מסתכל עלינו, ואזי נלך לבטח ורכנו, בדרך הישר, ונזכה לקיום היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

וע"י שנהי' נזכרים מלפני הרבי, נזכה לחיים ולברכה ומלאים בדעה את ה', עד שנזכה להתגלות מלך המשיח במתרה בימינו אמן.

(ממשה) הלכה, ופינחס "נזכר הלכה", "אמר לו (פינחס למשה) לא כך למדתני שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו" (בתמי):

לכאורה, כיון שמשה לא הורה לו מה לעשות, שהרי "נתעלמה ממנו הלכה", ופעולתו של פינחס היתה על דעתו ("ש"נזכר הלכה") – למה הוצרך לילך למשה ולשאול אצלו "לא כך למדתני בו"?

וההסברה בזה – שאפילו בשעה ש"נתעלמה הלכה ממנו" נלקחת הלכה זו (כמו כל ההלכות) מדברי משה, ולכן, גם כאשר משה אינו אומר מה לעשות – אם משום שבענין זה הדין הוא ש"הבא לימלך אין מורין לו", או "כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו" – הולך פינחס ושואל אצל משה!

דוגמתו בנר"ד – שגם כאשר הרבי (משה רבנו שכרור) אינו אומר לו מה לעשות, צריך לשאול אצל הרבי, וע"י השאלה אצל הרבי וההתמסרות אליו, יכוין לדעתו של הרבי גם בענינים שלא נאמרו בפירוש. עכ"ל"ק.

והנה כאשר אנו חושבים ע"ד גודל ההתקשרות של פינחס למשה רבנו, אנו חושבים לעצמנו, האם אנו עברנו את מה שעבר פנחס?

דכתוב ברש"י בריש פרשת פינחס²¹ "א"ר חנינא לא נתבהן פינחס עד שהרגו לזמרי", ולכאורה צ"ל: הרי פנחס הי' בן כהן, בן בנו של כהן, בן בנו של כהן וכו', דכל משפחתו היו כהנים, ואותו²² משאירים בחוץ במשך ארבעים שנה, שבמשך כל ארבעים שנה האלו הוא הי' רואה את אחיו ואביו וכו' כולם משמשים במקדש, והוא לא הי' משתתף עמם, והוא לא אמר מילה, הוא קיבל באהבה זה שהוא נשאר בחוץ, בא וראה מהו איש כה גדול כזה בהתקשרותו למשה רבנו, שביטל את עצמו כעפרא דארעא למשה רבנו, ולא אמר מילה אף על פי שלא משחו אותו לכהונה (היפך לגמרי מדודו – קרח, שהתקנא לנשיאותו של משה ואהרן ולכן עשה מחלוקת גדולה מאד).

ואע"פ שעבר כבר ארבעים שנה שלא משחו אותו, ולכאורה הי' יכול להיות לו מענות על משה וכו', הנה כשהוא ראה מעשה עבירה, הוא עשה הצריך לעשות, ולא התפעל ממה שכולם היו מביים אותו "ראיתה בן פומי זה וכו'" אלא התחזק מאד בהתקשרותו למשה רבנו.

ומכל זה מובן למה הרבי נקט דוקא פנחס כדוגמא אך חסיד צריך להתנהג.

כיון שעומדים כאן בסיום הרמב"ם אני רק יעיד, שבענין כהונתו של פנחס, ישנה מחלוקת בגמ' ובחיים, אם פנחס נהי' כהן רק משם ואילך – כדעת ר' נחמני, או כדעת ר' יהודה – שפנחס הי' כהן גם קודם לכן, והרמב"ם בהל' ביאת המקדש²³ שמוכרז שם פנחס²⁴ נוקט כשיטת ר' יהודה.

והנה מכל הנ"ל מובן ההוראה לכל אחד ואחד מפנחס, שעל כל אחד להיות בהתקשרות ובהתבלות גמורה להמשה רבנו שברורנו בקיום תקנתו בלימוד הרמב"ם, שלכן חל סיום

הרב מיכל הסקל
שליט"א
ראש ישיבת צמח צדיק וחינין
קביעות סיום
הרמב"ם בפ'
פינחס - מעלת
ההתקשרות לרבי
המשך

13) ומקורו מובחים קא, ב.

14) ואין זה רק אותו, אלא גם כל הדורות עולם שבאים ממנו.

15) פ"ח הי"ג. ועיין בהר המורי על הרמב"ם שם.

16) ח"ל: מה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו

ד' כהנים שנאמר אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמם הרי ארבעה.

17) תוס' זכחים שם ד"ה ואידך נמי.

18) ראה דברים ג, יב ואילך.

19) שהש"ד ב. ילקוט ריש פנחס. פדר"א מז'. וראה רש"י ב"מ קד

ע"ב.

20) מלכים א' י"ז, א.

הרב יוסף יצחק שורי

הרב יוסף יצחק גרונר

הרב יצחק יוסף

הרב אהרון יעקב שורי זצ"ל

הרב צבי וילהלם

הרב מרדכי בנימין שחש

הרב משה וויינברגר

הרב חיים יצחק אייזיק לנדא

הרב שמואל בוסמאן

הרב לוי באנון

הרב מיכל זסקל

צולם בסיום הרמב"ם כ"ג אלול תשע"ט

לזכרון

הרבנית הצדקנית
חי' מושקא
בת כ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו צדקת ה' עשה
ומשפטיו עם ישראל ורבים השיב מעון
מרנא ורבנא יוסף יצחק
ובת הרבנית הצדקנית מרת נחמה דינה ע"ה ז"ל
נפטרה ביום רביעי פ' משפטים
כ"ב שבט ה'תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות

הרב התמים שאלתיאל אייזק בן פעדל לאה
ורעייתו חוה שיינע בת אסתד גי שא
וילדיהם:
התמים ר' מנחם מענדל בן חוה שיינע ורעייתו פעדל
התמים ישראל בן חוה שיינע
והכלה המהוללה דבורה בת חוה שיינע שתחי'
ובעלה החתן התמים ר' הרב התמים אשר שי'
וילחלם
חנה מלכה בת חוה שיינע
יפה ברכה בת חוה שיינע
לעבאוויק
והוריהם:
הרה"ח יחזקאל בן שרה ורעייתו פעדל לאה בת אסתד הדס
לעבאוויק
התמים דר. יעקב מאיר
געץ
ר' יעקב משה ורעייתו אסתד גי שא
מאזעס

לזכות

המשפיע הרה"ח הרה"ת
הרב רפאל פינחס בן חי' רבקה שליט"א
קארף
לרפואה שלימה וקרובה
בתוך שאר חולי אהב"י

לזכרון

התמים מנחם מענדל ב"ר - ילחט"א - הר' שלום שליט"א
ברוכשטאט
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם
תיכף ומיד ממש

לזכות

הו"ח ר' משה שי' בן פריחה שתליט"א
וזוגתו לאה שתחי' בת - להבחל"ח - מרת סוזן (שושונה) ע"ה
ושיקוימו בו בקרוב ממש ברכת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו אליו כמ"פ עסט
ווערן רייך" פארן לוטר" והצלחה רבה ומופלגה בעבודת השליחות
דקבלת פני משיח צדקנו כולל ע"י הרדיו
ולזכות בניהם
ברוך שמחה נסים בן לאה
י' ה' מ' מנחם מענדל בן לאה
חיים צמח דוד פרץ יאיר בן לאה
אליהו שלמה צדק יעקב רפאל בן לאה
יוסף יצחק בן לאה
שליט"א

ולחיווק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
והצלחה בקיום שליחותו העיקרית - להביא לימות המשיח בפועל ממש
הש"ת יצליחהם להיות חסידים יראי שמים ולמדנים, ויגדלו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, עם כל טוב סלה, בטוב הנראה והנגלה, בגשמיות וברוחיות,
מתוך הרחבה ומנוחה, ואריכות ימים ושנים טובות וחיים נצחיים, בבריאות
איתנה,

בתוך כלל ישראל

לע"נ ולזכרון

אישה יראת ה'
מרת חי' ברכה ב"ר יצחק
נלב"ע כח אדר ה'תש"ע
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והיא בתוכם
בגאולה האמיתית והשלימה
תיכף ומיד ממ"ש
ולזכות - יבלחט"א - כל יוצאי חלצ' לכל טוב בגשמיות וברוחניות גם יחד
להביא לימות המשיח בפועל ממש

לזכות החייל בצבאות ה'

גרשון זאב בן דבורה לאה שיחיו
יעקבסאהן
בקשר עם יום הולדתה ה' בערב פסח (כיום הולדת הרמב"ם)
שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן ולנח"ר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לזכרון

הרה"ת שניאור זלמן בן הרה"ת נתן ע"ה
וזוגתו מרת חוה בת הרה"צ אברהם יהושע העשיל
גוראדי'
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והם בתוכם תיכף ומיד ממש

לזכרון

אי"א צנוע תם וישר אוהב צדקה וחסד בעל מדות טובות
הו"ח ר' יוסף
בן הרב חכם שלמה ע"ה
עזאגווי
מקושר לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
שמר על שיעוריו בקפידה
פזר נתן לאביונים וביתו פתוח לרווחה
וקבל כל אדם בסבר פנים יפות
קירב מבנ"י לתומ"צ
ציפה בכליון עינים לביאת המשיח במהרה
וקבע עיתים בכל יום ללמוד בתורה עניני משיח וגאולה
זכה להעמיד דור ישרים מבורך
עוסקים בתורה ומצוות בדרכי החסידות
ובקיום השליחות להביא לימות המשיח
נפטר ביום חמישי לפרשת בהר-בחוקותי, כ"ה אייר ה'תשע"ח
והובא למנוחות בו ביום
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

לזכרון

האשה החשובה והצנועה מרת
סוזן
בת הרב דוד ע"ה
אלעזרה
זכתה להעמיד דור ישרים מבורך
עוסקים בתורה ומצוות בדרכי החסידות
ובקיום השליחות להביא לימות המשיח
נפטרה ל' תשרי א' דר"ח חשון תש"פ
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והיא בתוכם תיכף ומיד ממש

לזכרון

אי"א וו"ח
הרב התמים אהרן יעקב
בן הרב התמים מרדכי אליהו ז"ל
שוויי
זכה להיות מלמד ומגיד שיעור
בישיבת תו"ת ליובאוויטש במאנטרעאל וניו יארק
עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
במשך יותר ממ"ג שנה
ואח"כ נבחר להיות מו"צ
וחבר בבד"צ של ק"ק קראון הייסט
במשך טו"ב שנים
השאר אחריו דור ישרים חסידים
שלוחים ומחנכים ועוסקים בצ"צ
נפטר ערב שבת קדש
ל' ניסן א' דר"ח אייר ה'תש"פ
והובא למנוחות בו ביום אחרי הצות
ת.נ.צ.ב.ה.
והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

לזכרון

הרב התמים
ר' יהודה ליב
ב"ר מרדכי אברהם ישע"י ע"ה
גראנער
מצאצאי כ"ק אדמו"ר חזקן מרנא ורבנא שניאור זלמן נבג"מ
ומצאצאי כ"ק אדמו"ר האמצעי מרנא ורבנא דובער נבג"מ
זכה לשמש את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו משך עשיריות שנים
השאר אחריו דור ישרים יבורך ההולכים בדרך התורה והמצוה והחסידות
מהם שלוחי המלך
נפטר
אור ליום י"ד ניסן ה'תש"פ
ת' נ' צ' ב' ה'
והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

לזכות

מרת פריחה שתליט"א
בת חנה
ובנ' רפאל יעקב בן פריחה, שלמה בן פריחה, שמואל בן פריחה, משה בן פריחה,
אליהו בן פריחה, ומנחם בן פריחה שיחיו
וכל יוצאי חלציהם בתוך כלל ישראל לאריכות ימים ושנים טובות בבריאות
איתנה לחיים נצחיים ללא הפסק בינתיים לנח"ר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
ובקיום שליחותו העיקרית - להביא לימות המשיח בפועל ממש ותיכף ומיד
ממ"ש